

HJEMME HOS IAN KERSHAW

Den store britiske historiker
frygter et Europa, der slår revner

S. 16

VORES VOLDSOMME FORFÆDRE

Museumsinspektør Jeanette Varberg
er vild med vikinger

S. 22

ET KONGELIGT EVENTYR

H.C. Andersen havde blåt blod
i årerne, hævder forfatter

S. 24

INDHOLD: Kvindekampens frontløber • Den danske Tysklandsbrigade • Grisens historie • Gensyn med Holberg • Den danske cykelsmed og præsident Roosevelt

Den fascistiske iscenesættelse

Hitler og Mussolini indgik en skæbnesvanger alliance

S. 06

Historiske Dage 30. & 31. marts
Mød forfatterne på festivalen

Indhold		
S. 4	S. 6	S. 8
Se hvilke historiske ting, der hitter.	Historiker Christian Goeschel fortæller om Hitler og Mussolinis samarbejde.	Skønlitterære roman-er er populære – hvad gør det ved vores kollektive forståelse af fortiden?
S. 10	S. 12	S. 14
William S. Knudsen var cykelsmed, inden han tog til USA og blev fast gæst hos Roosevelt.	Renna Hauch var den første kvinde-sagskæmper. Nu fortæller Lone Krogholm historien.	Klassikeren ’USA – Folkets historie’ af Howard Zinn ud-kommer på dansk.
S. 16	S. 22	S. 24
På besøg hjemme hos den britiske his-toriker Ian Kershaw.	Populærkulturen fly-der over af vikinge-historier.	Var H.C. Andersen i virkeligheden søn af kong Christian d. 8.?
S. 26	S. 30	S. 32
Få smag for Ludvig Holberg. 22 nye bind aktualiserer den store oplysningsforfatter.	Der er stigende interesse for lokalhistorie. Trap Danmark fordyber sig i alle landets egne.	Peter Hertel Rasmus-sen er gået på opda-gelse i arkivmateriale om Tysklandsbrigaden.
S. 34	S. 36	S. 40-45
Madekspert Helle Brønnum Carlsen har skrevet grisens kulturhistorie.	Stopper interessen for Besættelsen og Anden Verdenskrig aldrig?	Mød nogle af de ak-tuelle forfattere, der optræder på festiva-len Historiske Dage i København den 30. og 31. marts.

KOLOFON

Bogmagasinet.

Udgives af: Jysk Fynske Medier

Ansv. Chefredaktør: Peter Orry

Udkommer som kommercielt tillæg i Dagbladet Holstebro, Dagbladet Ringkøbing-Skjern, Dagbladet Struer, Fredericia Dagblad, Fyens Stiftstidende, Fyns Amts Avis, Horsens Folkeblad, JydskeVestkysten, Lemvig Folkeblad, Randers Amtsavis, Vejle Amts Folkeblad, Viborg Stifts Folkeblad og Aarhus Stiftstidende

Tryk: JFM Trykkeri

Bogmagasinet er produceret af Bureauet

Redaktør: Søren Heuseler, heuseler@bureauet.net

AD og grafik: Rasmus Fly Filbert

Redaktion: Nina Trige Andersen, Malene Fenger-Grøndahl, Karen Fjordside Pontoppidan, Anne Vindum

Annoncesalg: Bureauet

Skribenter: Thomas Aagaard, Kathrine Maria Amann, Michelle Arrouas, Hans-Jørgen Birkmose, Dorthe Chakravarty, Karen Dich, Karoline Kjær Hansen, Charlie Emil Krautwald, Astrid Sandvad Kudahl, Sune Navntoft

Foto: Dan Møller

Korrektur: Gustav Carl Rey Henningsen

Forsidefoto: Fra bogen

Mure bygges, mure rives ned

TEKST: SØREN HEUSELER

Hele tiden en opdatering på Facebook. Et tweet fra en opmærksomhedskrævende præsident eller en kendis, der vil markere sig på Instagram. En ny synge-danse-ba-ge-kage-konkurrence på tv. Et bombeangreb i Pakistan. Nogen, der sender os en sms. Andre, vi hurtigt skal give en besked. Vi skal følge med. Hele tiden. Det gør vores tid intens, men også flagrende og flygtig.

Måske kan historien være et solidt stædet, som giver plads til fordybelse og refleksion. Og til en fornemmelse af, at der kan være en årsagssammenhæng i de ting, der sker, ja, måske ligefrem en tråd i tilværelsen.

I historien kan vi (gen)opdage, at mennesker til alle tider har bokset med livet. At vi altid har haft konflikter med hinanden, men også ofte har løst dem og skabt noget nyt og bedre.

I Bogmagasinet kan du denne gang møde en række histo-rikere og forfattere, som brænder for at fortælle historier, der kan hjælpe os andre med at se, hvorfor verden af i dag ser ud, som den gør.

Vi har besøgt den kendte britiske nazismeekspert Ian Kershaw i hans hjem uden for Manchester for at høre om hans nye bog *Vendepunkter*, der beskriver perioden fra olie-krisen 1973 frem til i dag. Ifølge Kershaw kommer den stør-ste trussel mod efterkrigstidens alliancer i Europa udefra: »Det er Kina, Rusland og USA, som presser Europa nu.« Derfor er det ifølge Kershaw afgørende, at vi kan holde sam-men i Europa – på trods af vores forskelligheder.

Vi har også været hjemme hos forfatter Ole Sønnichsen i Beder uden for Aarhus for at høre om den danske cy-kelsmed William S. Knudsen, der i 1900 udvandrede til USA med 30 dollar på lommen, endte som direktør for bilmasto-donten General Motors og blev generaløjtnant i den ame-rikanske hær. Under Anden Verdenskrig stod han i spidsen for produktionen af amerikanernes krigsmateriel, hvilket havde stor betydning for De Allieredes endelige sejr. Som Ole Sønnichsen siger: »Knudsens historie viser, at der stadig er historier, som mangler at blive fortalt, og at vi stadig kan lære af historien.«

En helt anden kamp foregik på de hjemlige frontlinjer små 100 år tidligere. I en tid, hvor kvinder ikke havde ret til at eje formue eller uddanne sig, og hvor barnebrude hørte til dagens orden, tog Renna Hauch (1811-1896) nogle af de før-ste slag for kvindernes frihed. Hun var optaget af individets frihed, ikke af betingelsesløs søstersolidaritet, og ifølge for-fatter Lotte Krogsholm var Renna Hauch derfor også kritisk over for sine medsøstre: »Hun afskyede iscenesættelse og mente, at kvinderne var alt for optagede af omverdenens og samtidens syn på dem.«

Renna Hauch viser betydningen af personlig stillingta-gen i en fortælling, hvor nuancerne gør historien levende.

Det gælder også et af de historiske områder, som i stigen-de grad optager danskerne – de lokale fortællinger. Ifølge historiker og stadsarkivar i Kolding, Lene Wul, skyldes in-teressen blandt andet globaliseringen og de nye medier: »Globalisering og det flygtige internet betyder, at vi får et større behov for noget nært og noget konkret, der kan give os en identitet og et tilhørsforhold.«

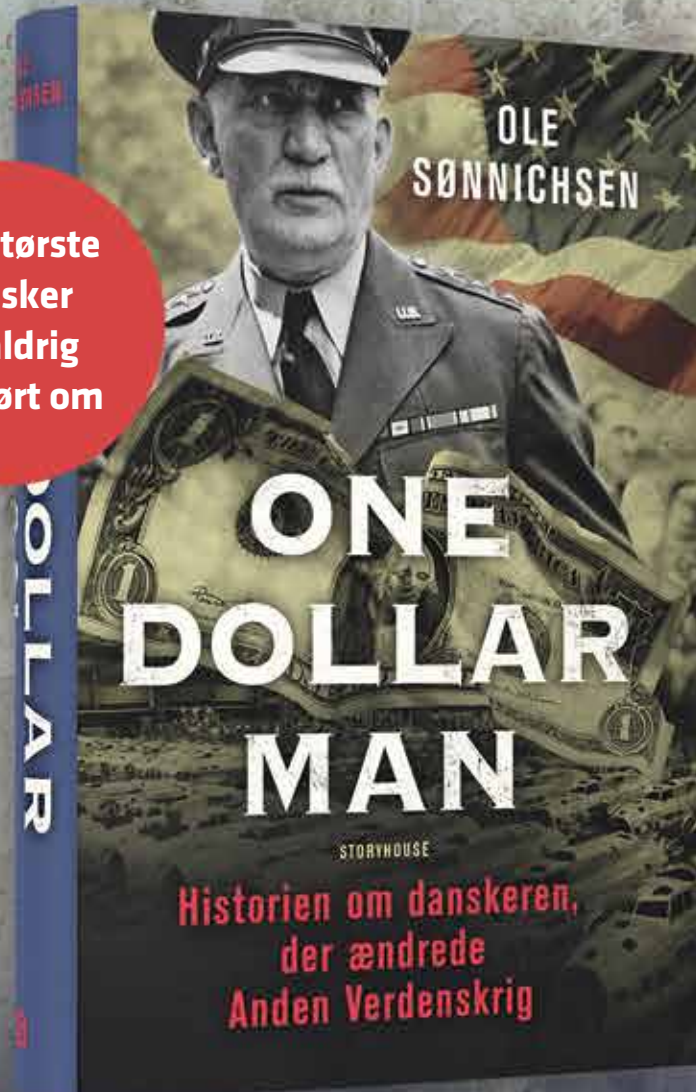
Vi er tilbage ved de mange tweets, sms'er og Instagram-op-slag. Den hektiske summen, som truer med at få perspekti-vet og de store linjer til at forsvinde. Men her kan historien – den lokale, regionale, nationale og globale – være et sted at søge hen. Ikke for at søge ly og drømme sig tilbage til en svunden tid. Ikke for at tælle kongerækker og lære årstal udenad. Men for at forstå, hvorfor verden ser ud, som den gør. At det, vi gør, og det, vi tror på, ikke kommer af tilfæl-digheder. Det kommer et sted fra. Både fra den lille og den store historie.

God fornøjelse med Bogmagasinet.

FORÅRETS BEDSTE HISTORISKE BØGER

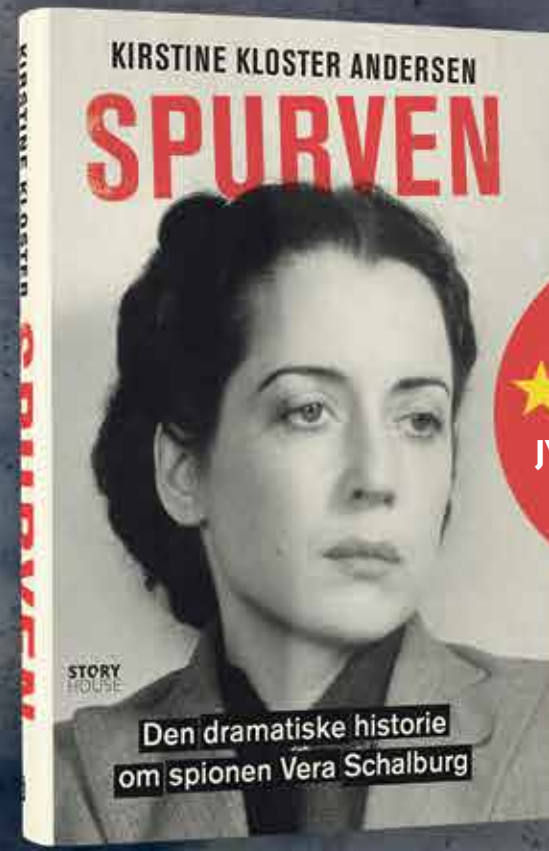
★★★★★
FYENS STIFTSTIDENDE

Den største dansker du aldrig har hørt om

Anderledes og rabi- at. Kvinde- oprører i 1800-tallet. Udkommer d. 28/3

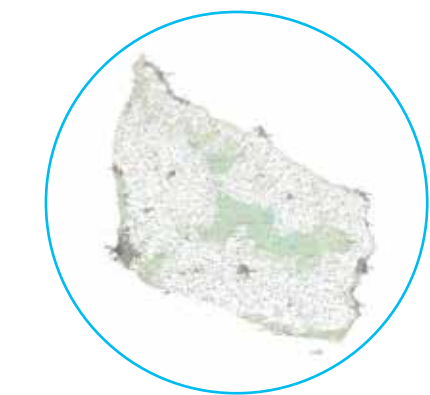
★★★★★
JYLLANDS-POSTEN

STORY HOUSE

Fortiden som souvenir

Historie er meget andet end udenadslære og årstal. Det handler også om erindring, som måske er en forudsætning for at forstå nutiden og sågar fremtiden. Vi har talt med fire fagfolk, som giver deres bud på, hvilke historiske artefakter, der optager danskerne for tiden

TEKST: SUNE NAVNTOFT

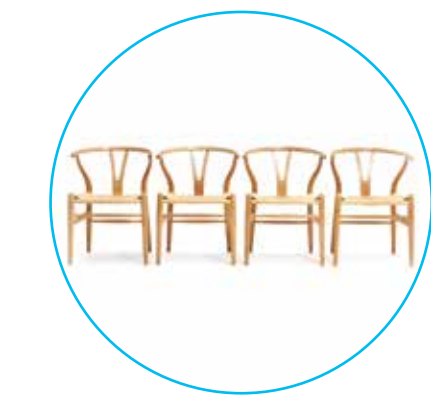

Kort og dækkeservietter

Kirsten Marie Ludvig, direktør hos Nordisk Korthandel

– **Hvilke historiske genstande hitter for tiden hos Nordisk Korthandel?**
»Vores dækkeservietter, som viser ’København med forstæder i 1848’, er meget efterspurgt. Men også dem, der viser ’Danmark i 1626’ og ’Europa i 1645’, er populære. Derudover oplever vi en stigende interesse for vores koncept ’Dit kort’, som er en funktion på vores hjemmeside, hvor man kan bestille kort over alle lokalområder i Danmark, som tidsmæssigt strækker sig fra i nutiden og helt tilbage til år 1852. Kortene fås i forskellige målestoksforhold og bliver blandt andet trykt som plakat, dug, skriveunderlag og tapet.«

– **Hvorfor er de så populære?**
»Et kort fortæller meget om et område og en periode, og mange synes, det er spændende at dykke ned i sit lokalområdes historie. Det kan både være et opdateret kort over området ved familiens sommerhus eller et kort over oldefars barndomskvarter.«

Fra langpiber til moderne brugskunst

Kasper Nielsen, vurderings- og salgsdirektør hos Bruun Rasmussen Kunstauktioner

– **Hvilke historiske genstande er populære hos jer?**
»Det, der er mest efterspurgt i øjeblikket, er kunst og kunsthåndværk fra det 20. århundrede. Går man 20-30 år tilbage i tiden, var det primært kunst fra det 18. og 19. århundrede samt antikviteter, der eftersurgtes. Dengang var der rigtig mange samlere, som havde stor viden om deres samleobjekter og den historie, der knyttede sig til dem. I løbet af de seneste par årtier har vi dog set en tendens til, at mode spiller en større rolle for køberne end tidligere. Tingene skal passe ind i tidens trends, som i dag er mere omskiftelige end tidligere, og så må de gerne have en praktisk funktion.«
»Men når det så er sagt, er der faktisk begyndt at opstå en spirende interesse for nogle af de mere specielle antikviteter inden for bl.a. møbel- og kunsthåndværk, som et alternativ til den moderne og minimalistiske stil, der har været fremherskende de seneste to årtier.«

– **Hvorfor er det lige de ting?**
»Da jeg kom ind i branchen i starten af 1990’erne, var der masser af samlere, der samlede på alt fra langpiber til modelfly. Men der bliver færre af dem. Og hvis vi ser bort fra antikviteterne, så er de nye generationer mest optaget af, at tingene skal have en æstetisk eller brugsmæssig funktion – og gerne med en tilhørende historie, som gør dem unikke,« uddyber Kasper Nielsen.

Hans J. Wegners Y-stol (4 stk.) er i øjeblikket på auktion, hvor det højeste bud er på 10.000 kroner.

Gammelt krudt og gamle kugler

Nina Iversen, antikvarboghandler, indehaver af Pilegaards Antikvariat, Aalborg

– **Hvilke historiske værker er der mest efterspørgsel på?**
»Så snart der sker noget ekstraordinært i samfundet, kan vi mærke det. Det kan for eksempel være et jubilæum. Bøger om Første Verdenskrig fik et boost i 2018, og trediveårsdagen for Tysklands genforening kommer vi helt sikkert til at mærke i 2020. Bøger om Anden Verdenskrig har vi jo altid kunnet sælge – både nyt og gammelt. Og interessen for Anden Verdenskrig falder ikke, fordi der opstår øget interesse for Første Verdenskrig.«
»En nærmere forklaring på interessen kan findes i forlagenes nye udgivelser. De inspirerer læserne og giver dem ofte lyst til at læse mere om emnet. Og så vælger mange at dykke ned i hele bagkataloget, hvilket kan give et godt indblik i, hvordan perspektiverne på historiske begivenheder har varieret, alt efter hvilken tid bøgerne er skrevet i. Historie er foranderlig. Mens Anden Verdenskrig stadig tiltrækker sig enorm opmærksomhed, har bevågenheden omkring Første Verdenskrig været mere begrænset. Det gælder også krige som Treårskrigen, som faktisk har haft en enorm betydning for store dele af Europa. Det er jo en del af historien, som vi egentlig bør vide en hel del om.«

’Hew Strachans Første Verdenskrig’ (2014) kan f.eks. købes for 125 kroner hos Pilegaards Antikvariat, Aalborg.

Magnet og håndlavede vaser

Klaus Koldsgaard, butiksleder i museumsbutikken i Den Gamle By i Aarhus

– **Hvilke ting er mest populære i butikken?**
»Vi sælger rigtig meget af noget så simpelt som magneter. Der er jo næsten ikke en kunde, der går gennem butikken uden at købe en retromagnet fra Den Gamle By. Det er meget de små brugsgenstande, som sælger. Men vi fokuserer også på at sælge nogle skæve ting, man ikke kan få andre steder, og det oplever vi, at mange gæster sætter pris på. Vi har for eksempel lige været på interiør- og designmessen Formland, hvor vi mødte en mand fra Slagelse, der har specialiseret sig i at lave lystager og vaser i træ. Det er specielt, det er anderledes, og det er nærmest sådan, at skovfogeden ringer til ham, når han fælder et træ, der kan bruges. Det med, at der knytter sig en lille skæv historie til tingene, går vi meget op i, og det ved vi, at vores kunder også gør.«
»Jeg tror også, mange af vores ting i museumsbutikken er populære, fordi de relaterer sig til vores udstillinger. Og fordi vi i vores udstillinger strækker os over tidsperioderne 1864, 1927 og 1974, får vi et vist spillerum i forhold til vores vareudbud. Men det er vigtigt for os, at der er en rød tråd til de tidsperioder, vi beskæftiger os med.«

Køleskabsmagneter kan købes for 25 kroner i museumsbutikken i Den Gamle By i Aarhus.

Historiske Dage 2019 i Øksnehallen. VI SES PÅ VORES STAND!

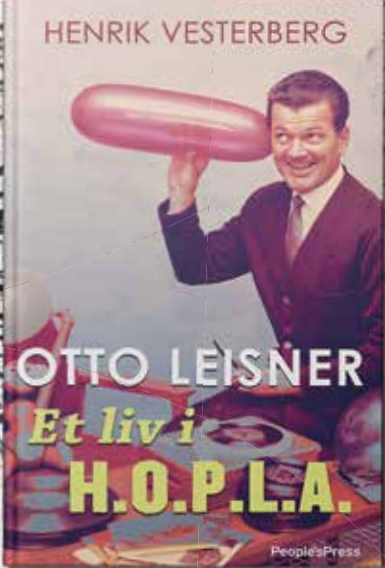
★★★★★
POLITIKEN
★★★★★
BERLINGSKE

JAN HUS
”Tudvad fortæller vidende og levende om Hus’ liv og de ufatteligt mange intriger og magtkampe, som der blev udkæmper i kirkeligt og politisk regi i 1400-tallet.” - Kulturkapellet

★★★★★
BERLINGSKE

KLASSISK! + MODERNE TIDER
Tag med Søren Schauser på en øreåbnende og underholdende tur i den europæiske musikhistorie - fra begyndelsen til 2. Verdenskrig.

OTTO LEISNER: ET LIV I HOPLA
Historien om den musikbegeistrede amagerdreng, der ad snirklede veje fandt sin egen hylde og blev en af Danmarks første tv-berømtedher.

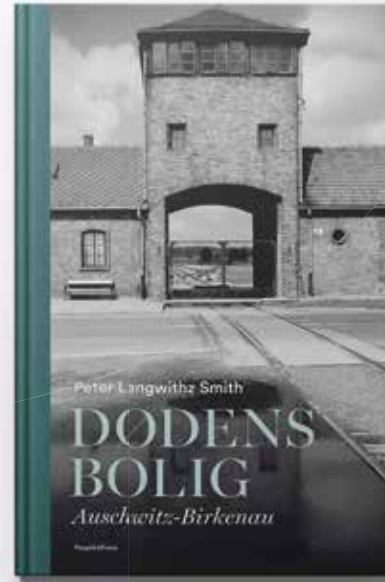

★★★★★
ALTINET

STAUNINGS ARV
Dan Jørgensen fortæller med stor indsigt og begejstring om den fattige arbejderdreng, der blev cigarsorterer og endte som landsfader.

FOR DANMARKS ÆRE
Næsten tusind danskere deltog som frivillige i de allierede styrker i kampen mod tyskerne under Anden Verdenskrig - her er deres historie.

DØDENS BOLIG
En grundig, omfattende og tankevækkende historisk monografi om koncentrationslejren Auschwitz-Birkenau fra grundlæggelsen til tiden efter befrielsen.

People'sPress

Dækkeserviet til 40 kroner og plakat til 195 kroner hos Nordisk Korthandel, www.scanmaps.dk.

NY B O G

En fascistisk alliance og et umage par

TEKST: CHARLIE EMIL KRAUTWALD • FOTO: RITZAU SCANPIX

Hvad var det, der i 1930’erne førte Hitler og Mussolini sammen i en tæt og skæbnesvanger fascistisk alliance? Historiker Christian Goeschel giver i ny bog et fascinerende indblik i de to diktatorers personlige relation

Der er gennem tiden skrevet adskillige hyldemeter biografier om den italienske diktator Benito Mussolini (1883-1945) og især om Adolf Hitler (1889-1945), og hvert år kommer der stadig flere til. Christian Goeschels seneste bog, *Mussolini og Hitler: En fascistisk alliance*, der udkom i efteråret, er hverken en traditionel dobbeltbiografi eller endnu en Hitler-bog. Goeschel, der er ph.d. og lektor i moderne europæisk historie ved University of Manchester, er ude i et andet ærinde, nemlig at give et sjældent indblik i det personlige forhold mellem de to fascistiske ledere. Bogen bygger på et stort tysk og italiensk kildemateriale og undersøger fra en kulturel vinkel, hvordan Hitler og Mussolini iscenesatte deres alliance.

I Chaplins film *Diktatoren* (1940) bliver de to diktatorer portrætteret

verdensherredømmet:

»Misundelse var altid et nøgleelement i deres personlige alliance. Mens de to diktatorer delte forskellige aspekter af en fascistisk ideologi, var deres forhold altid tæt knyttet til deres personlige interesser. De var aldrig rigtige venner,« pointerer Christian Goeschel.

Han påpeger dog samtidig, at det var ekstremt vigtigt for både det tyske og det italienske regime at opretholde den konstante facade af enighed:

»Billedet af et venskab mellem dem var blevet skabt gennem propaganda i slutningen af 1930’erne og havde udviklet et stærkt politisk momentum, som hverken Mussolini eller Hitler kunne trække sig fra. Selv ikke efter at deres militære alliance var gået i vasken.«

Det tætte personlige forhold mellem Mussolini og Hitler var nemlig en afgørende del af deres storpolitiske spil. Deres venskab skulle symbolisere alliancen mellem Tyskland og Italien og samtidig understrege afstanden til modstanderne i den britisk-franske koalition.

Ifølge Goeschel brød Mussolini og Hitler med datidens traditionelle politikformer og baserede deres diplomati på en blanding af magtdemonstrationer og det påståede personlige venskab. De agerede begge som enerådende ledere, der traf de store beslutninger på egen hånd uden om deres rådgivere. Det var deres måde at vise omverdenen, at de havde taget kontrollen

med diplomatiet tilbage til folket og på aggressiv vis udfordret den liberale orden.

At denne form for international politik lyder bekendt for mange i dag, er ifølge Christian Goeschel ikke tilfældigt:

»Da jeg begyndte at skrive min bog i 2011, vidste jeg ikke, at selvhævende, populistiske højreorienterede politikere ville stige til magten i slutningen af 2010’erne,«

siger Goeschel. Han mener, at det er for forsimplet at tegne direkte paralleller mellem populistiske nationalister som den amerikanske præsident Trump og så Mussolini og Hitler, men tilføjer:

»Alligevel er det nedslående at se, hvordan ukonventionelt, personligt diplomati, der ikke er baseret på ekspertise, men på brinkmanship (diplomatisk gambling, red.) og manifestationer af hypermaskulinitet, har fået comeback,« mener Goeschel og pointerer, at det også ser ud til at være et tilbagevendende tema, at populistiske nationalister forsøger at ændre den liberale, internationalistiske verdensorden.

Til spørgsmålet om, hvad der er den vigtigste lektie fra alliancen mellem Hitler og Mussolini, siger han:

»At personlighed betyder noget i historien. Vi kan dog ikke vende tilbage til en forsimplet, personorienteret fremstilling af historien – de to diktatorer skal forstås i deres sociale, kulturelle og politiske sammenhænge. Samtidig er en af pointerne i min bog, at vi bedre kan forstå det nazistiske Tyskland, hvis vi ser på dets forhold til det fascistiske Italien, Europas første fascistiske regime.«

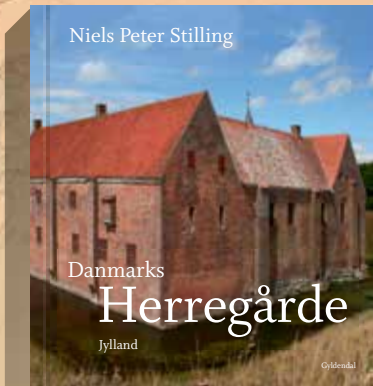
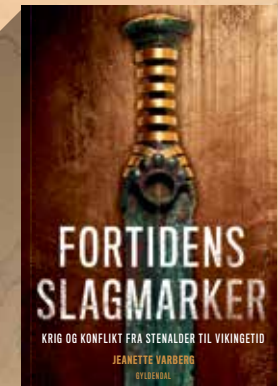
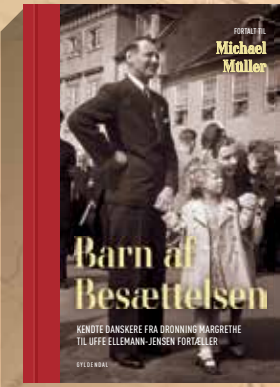
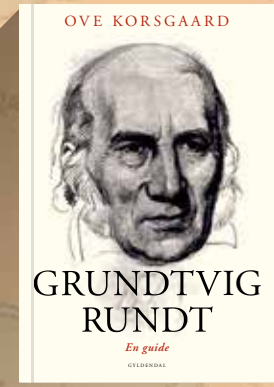
’Mussolini og Hitler: En fascistisk alliance’ er udkommet på Kristeligt Dagblads Forlag. Christian Goeschel optræder på Historiske Dage lørdag den 30. marts.

*Siden
begyndelsen af
1920’erne havde
Hitler forgudet
Mussolini,
fordi han i den
italienske leder
så forbilledet på
en diktator*

Historiker Christian Goeschel

HISTORISKE DAGE 2019

MØD HISTORIERNES FORTÆLLERE

LØRDAG 30. marts

FORTÆLLING OM GRØNLAND
KIM LEINE
KL. 12.30, DRK-scenen

**GENSYN MED
MELLEMKRIGSTIDEN?**
JØRGEN MØLLER
KL. 13.50, Rød scene

**DE FREMMEDE IBLANDT OS
– GRUNDTVIG SOM NATIONALIST**
OVE KORSGAARD
KL. 15.40, Blå scene

SØNDAG 31. marts

**NATURLIG, NØDVENDIG
OG RETFÆRDIG?**
NIELS PETER STILLING
KL. 11.30, Grøn scene

**FRA VERDENSKRIG
TIL BORGERKRIG**
CLAUS BUNDGAARD
CHRISTENSEN
og NIELS BO POULSEN
KL. 13.50, Grøn scene

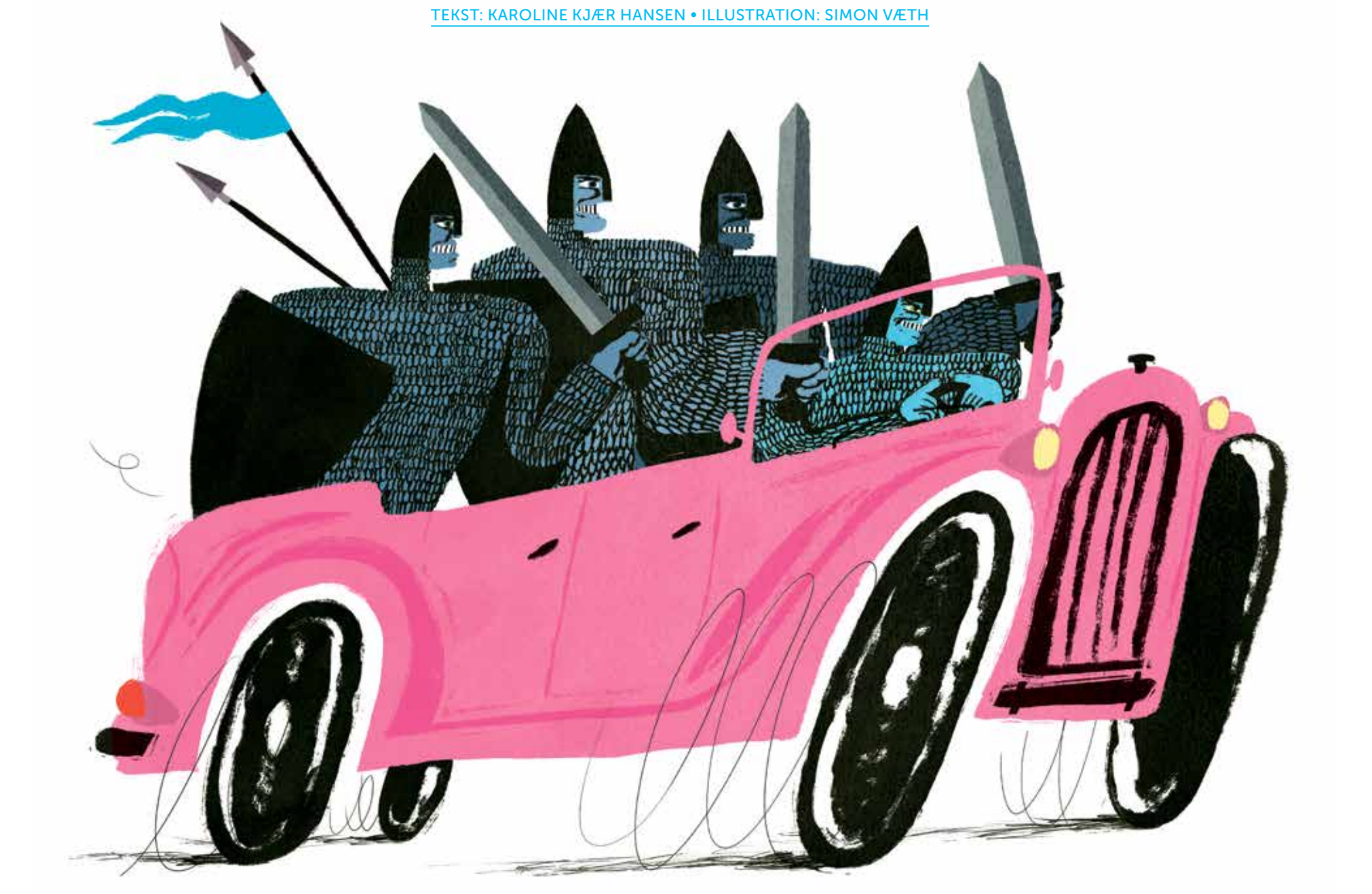
RAN, ILD OG SVÆRD
JEANETTE VARBERG
KL. 14.30, DRK-scenen

VÆK MED VIKINGERNE
ANDERS LUNDT HANSEN
KL. 15.50, Blå scene

GYLDENDAL

Historien er forfatterernes skatkammer

Forfattere lader sig ofte inspirere af historisk materiale til deres skønlitterære fortællinger og blander fakta og fiktion, uden at skellet altid er klart. Læserne er vilde med det, men genren rummer også faldgruber i forhold til den kollektive forståelse af fortiden

Tilbage i 1971 vandt den danske forfatter Thorkild Hansen Nordisk Råds Litteraturpris for sin romantrilogi om den danske slavehandel, og traditionen for historisk inspirede romaner har siden fortsat sin sejrsgang – både i Danmark og internationalt. Et af de mest mar-

kante eksempler er den walisiske forfatter Ken Folletts middelalderroman *Jordens søjler*, der tager læserne med til 1100-tallets England, og som siden udgivelsen i 1989 har solgt mere end 25 millioner eksemplarer verden over. I en dansk sammenhæng har bl.a. forfatteren Mich Vraa de seneste år markeret sig med storsælgende romaner, der tager udgangs-

punkt i historisk materiale. I 2016 udkom første bind af Mich Vraas trilogi om Dansk Vestindien, og året efter blev den nomineret til DR Romanprisen. Samme år udkom næste bind i serien, og sidste bind udkom i 2018. Og Mich Vraa er langtfra ale-ne om at skrive sig ind i læsernes hjerter med en effektfuld blanding af fiktion og historisk fakta. År efter år indtager historiske romaner, der klassificeres som skønlitteratur, men bygger på virkelige begivenheder og historiske fakta, bestsellerlisterne, og også i dette års udgivelser er tendensen markant. I slutningen af marts udkommer den danske forfatter Kristina Stoltz' nye roman, *Cahun*, om den surrealistiske forfatter, fotograf og politiske aktivist Claude Cahun. Baseret på arkivmateriale, historie- og kunstfaglige bøger, rejser til Cahuns fødeby Nantes i Frankrig og den britiske ø Jersey, hvor kunstneren døde i 1954, har Stoltz – med kunstnerisk frihed – skabt en biografisk fortælling om den franske kunstner. Fortællingen fører læseren gennem første halvdel af 1900-tallet og to verdenskrige, men det gøres i skønlitterær form, og netop bearbejdningen af det historiske materiale til fiktiv form har været krævende, fortæller Kristina Stoltz: »I arbejdet med romanen har jeg taget udgangspunkt i Claude Cahuns biografi, hendes kunst og den tid, hun levede i. Det tog lige så lang tid at researche og gøre stoffet til mit som at skrive selve romanen. Det er først, når jeg har internaliseret stoffet fuldkommen, at jeg har tilliden til, at jeg kan fabulere og bruge min fantasi og samtidig være tro mod stoffet – i dette tilfælde Claude Cahuns liv og kunst«. I romanens efterskrift betoner forfatteren da også, at det er hendes Cahun, der er skildret, og målet har ikke været at gengive så mange historisk korrekte detaljer som muligt, understreger hun. »Det tog lang tid at tune mig ind på den tid og de steder, hun færdedes i. En ting er at læse om mellemkrigstiden og besøge en gade eller en ejendom, men det bliver udven-

diget, hvis ikke det bagefter finder sin nødvendighed i teksten. Derfor har der også været rigtig meget viden, jeg ikke har brugt i romanen,« siger Kristina Stoltz og uddyber: »Ligegyldigt hvor grundig man er med sin research, og hvor loyal man forsøger at være over for den person, man skriver om, vil det jo altid være en fortolkning af et menneske, man fremskriver. Jeg har fremskrevet min fornemmelse af Cahun. Det er og bliver naturligvis en fiktion.« Og netop disse flydende grænser mellem fakta og fiktion har gjort genren til genstand for diskussion de seneste år. **En hybrid** Selvom de historiske romaner klassificeres som skønlitteratur, mener nogle historikere nemlig, at den fiktive indpakning risikerer at sløre og fordreje materialets historiske udspiring: »Naturligvis er historisk fiktion fiktiv, og meget få vil frakende forfatteren hendes kunstneriske frihed. Omvendt forekommer det

noget kontraintuitivt, at historisk fiktion ikke skulle have noget med virkeligheden at gøre. Og sådan bliver det heller ikke opfattet af læseren. Det kan godt være, at hvis du går den almindelige læser på klingen, vil denne måske kunne reflektere sig frem til, at der er blevet taget nogle friheder i omgangen med stoffet, men den historiske fiktion påvirker alligevel læserens opfattelse af fortiden,« forklarer Rasmus Glenthøj, der er lektor i Historie ved Syddansk Universitet og forsker i historieskrivning og -formidling. »Styrken i fiktionen betyder et enormt potentiale for gennemslagskraft og dermed påvirkningskraft. Med fiktionen levendegør du jo historien, og skaber en indføling og dermed en forståelse. Det er vigtigt at gøre læserne opmærksomme på både genrens styrker, svagheder og forskellige former,« uddyber han. Ifølge historikeren er udfordringerne mindre i de tilfælde, hvor der er tale om en solid historisk roman, hvor forfatteren har gjort et stort og samvittighedsfuldt stykke arbejde og har respekt for kilde-materialet, emnet og den periode, fiktionen foregår i. Det mener han blandt andet er tilfældet med B.S. Ingemanns samlede forfatterskab og i den historiske roman *Old Mortality* af Sir Walter Scott. Men fiktionen bliver en svaghed i de tilfælde, hvor det overordnede billede, der tegnes af historiske begivenheder og perioder, bevæger sig for langt væk fra de faktiske hændelser, mener han: »Vi ved fra flere undersøgelser, at historisk fiktion – både bøger og film – har stor betydning for, hvordan folk opfatter historien, og derfor er det vigtigt, at kunstnere er bevidste om det ansvar, de bærer i forhold til historieforståelsen, og forsøger at forstå fortiden på dens egne præmisser,« siger han og henviser til DR-serien *1864* som det tydeligste eksempel på, at det kan løbe af sporet, fordi kunsten er så præget af sin samtid, at den snarere handler om nutidige politiske problemstillinger end om den fortid, den angiveligt skildrer.

Diskussion om detaljer Ofte ender diskussionerne også med at centrere sig om detaljerne i en given roman i stedet for om den samlede historieforståelse, der kommer til udtryk i bogen: »Det kommer tit til at handle om detaljer som knapperne på tøjet, hvor medaljen hænger, hvilken farve kruttrøgen har, og hvilke fugle der synger på hvilken årstid. Nogle gange kan ikke kun faghistorikere, men måske også amatørhistorikere, blive for puristiske og fluekneppe mere, end godt er,« siger Rasmus Glenthøj, der mener, at en vis forsimpelning af verden og dermed historien er nødvendig for, at den overhovedet kan give mening for os i nutiden, men at det i sidste ende handler om graden af forsimpelning. Netop de små historiske detaljer, som eksempelvis hvilke sko man gik i, og hvilke biler man kørte i i 1925, har Kristina Stoltz været meget opmærksom på i sin roman om

Q & A

Glæde ved gravearbejdet

TEKST: KAROLINE KJÆR HANSEN

Vi har spurgt fire forfattere til historiske romaner om, hvad genren kan

Mich Vraa

Forfatter til romanerne 'Håbet', 'Peters kærlighed' og 'Faith', der er udkommet på Lindhardt & Ringhof.

Malene Ravn

Forfatter til romanen 'I dine øjne', der er udkommet på Gyldendal.

Knud Simonsen

Forfatter til romanen 'Gulds mugleren fra Gilleleje', der udkommer på forlaget Hovedland 10. marts.

Maria Helleberg

Forfatter til bl.a. 'Kvinderne fra Thy' fra Samleren og 'Sommerfugl', der er udkommet på Bibelselskabet.

»Mine bøger er ikke advarsler. Jeg tror ikke, vi lever i overhængende risiko for at indlede en ny kolonitid og kidnappe folk til at arbejde i sukkermarker eller sweatshops i den tredje verden. Men jeg synes, danskerne skal kende deres fortid af mange andre grunde. Føle den sunde undren over, at ganske almindelige mennesker for relativt få år siden anså den slags for normalt, og som noget ganske naturligt begik handlinger, som i dag ville blive bedømt som forbrydelser mod menneskeheden. Det er ét argument for at beskæftige sig med fortiden. Et andet er, at historien rummer fantastiske, sande fortællinger, virkelige dramaer. Hvilken forfatter kan ikke bruge det?«

»Det er en måde at få folk ind i teltet på og ikke afskære dem fra historien,« siger Rasmus Glenthøj. Tilsvarende mener oversætter Kirsten Heltner, at historiske romaner har et positivt potentiale til at vække en lyst i læserne til at opspøge mere viden på egen hånd: »De er en blid indgang til historien, og selvom man ikke lærer alt ved at læse en historisk roman, så lærer man noget, og kan altid lære videre bagefter,« siger hun. Det er netop dette videbegær, forfatter Kristina Stoltz håber, at hun med sin nyste roman kan vække i læserne: »I bedste fald kan min roman åbne Claude Cahuns kunst for flere mennesker,« siger hun.

'Cahun' af Kristina Stoltz udkommer på forlaget Rosinante den 28. marts. Martha Hall Kellys roman 'De forsvundne roser' udkommer på Politikens Forlag den 13. juni. Ken Folletts roman 'Den Evige Ild', der er tredje, selvstændige bind i samme serie som 'Jordens søjler' og 'Uendelige verden', kan opleves som musical på Bellevue Teatret i marts måned.

»Nutiden er et produkt af fortiden og for at forstå nutiden, må man nødvendigvis grave i fortiden. Jeg har haft stor glæde af mit gravearbejde, lag for lag har jeg kunnet afdække begivenheder, der har været gemt under flere årtiers kulturlag. Det gælder for eksempel brunkullenes store betydning for energiforsyningen under besættelsen og bunkersbyggeriet som afsæt for udvikling af nye byggevirksohmheder. Hertil kommer besættelsestidens betydelige eksport af fødevarer til Tyskland, der dannede grundlag for efterkrigsårenes store investeringer – men som også bidrog til at forlænge krigen. Besættelsestidens historie rummer mere end beretningen om værnemagere og frihedskæmpere.«

»Verdenshistorien og den private historie hænger sammen. Vi er alle produkter af historiske skift og brud. Kommer man dybt nok ned i en periode, er det faktisk lighederne som springer i øjnene. At skrive om fortiden er altid en opdagsrejse fuld af benspænd og uventede ligheder. Jeg arbejder i øjeblikket på en roman, som tager udgangspunkt i 1500-tallet, hvor jeg blandt andet skildrer, hvordan kvinden Kristina, gift med rigsforstanderen Sten Sture, bliver offer for Det Stockholmske Blodbad og mister alle slægtninge og ejendele. Jeg ser hende som et af nordisk histories første terrorofre. I dag kan vi via historier som denne lære noget om, hvordan man kan håndtere kriser som eksempelvis terror.«

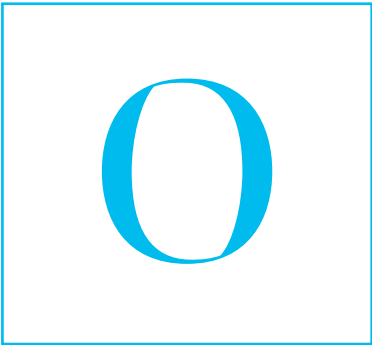
Manden de kaldte ”One Dollar Man”

TEKST: KAROLINE KJÆR HANSEN
FOTO: FRA BOGEN

Som generalløjtnant i den amerikanske hær stod Willian S. Knudsen i spidsen for produktionen af amerikanernes krigsmateriel under hele Anden Verdenskrig. Her ses han på en af sine fabriksinspektioner.

I sin nyeste bog beretter Ole Sønnichsen om William S. Knudsen, der ifølge forfatteren var en af de mest betydningsfulde af alle danskere under Anden Verdenskrig, men hvis navn paradoksalt nok gik i glemmebogen

pslagstavlen på Ole Sønnichsens hjemmekontor, der ligger for enden af stuen over for en loftshøj, indbygget bogreol, er fyldt med indscannede gamle billeder af den samme mand. En mand, hvis navn Journalist og forfatter Ole Sønnichsen stødte på første gang i oktober 2012, da han gik mapper og kasser igennem i The Danish American Archive i Blair, USA. Egentlig var han som journalist på jagt efter noget andet. Han var ved at skrive en bog om danskere, der udvandrede til Amerika. Et værk, som på mange måder var kulminationen på en Amerika-fascination, der havde levet i forfatteren, siden han var lille dreng og hver sommer fik besøg af sin mors moster, som boede på den anden side af Atlanten. Men denne efterårsdag i Nebraska faldt han i en lille rød bog over et navn, han ikke kunne slippe igen: William S. Knudsen.

»Han udvandrede som cykelsmed fra København i 1900 med 30 dollar på lommen, men endte som direktør for General Motors. Det er i sig selv en vild historie. Men så er der også hele den del af hans historie, der omhandler hans rolle under Anden Verdenskrig,« siger Sønnichsen og forklarer, at William S. Knudsen havde et særligt talent for »mænd og maskiner«, der i 1940 skaffede ham en ansættelse som general-løjtnant i den amerikanske hær. Under hele Anden Verdenskrig stod han i spidsen for produktionen af amerikanernes krigsmateriel, hvilket havde stor betydning for De Allieredes endelige sejr i 1945.

»Roosevelt stod i 1940 over for en af de største produktionsopgaver i verdenshistorien. Der var en masseproduktion, som skulle systematiseres, og det var det, Knudsen kunne. Han havde overblik og næse for, hvordan man fik en maskinproduktion til at gå hurtigt og til at glide på den rigtige måde,« fortæller Ole Sønnichsen. Efter at have gravet i interne dokumenter fra primært General Motors-arkiverne, men også Ford- og Roosevelt-arkivet samt danske og udenlandske avisartikler og interviews med Knudsens nulevende slægtninge, er forfatteren nu bogaktuel med fortællingen *One Dollar Man*. Titlen refererer til den årsløn, William S. Knudsen fik for sit ar-

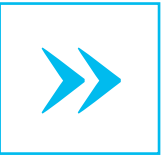
bejde som generalløjtnant, og henviser samtidig til den usædvanlige ydmyghed, hvormed han tilgik arbejdet. Som direktør for General Motors tjente han omkring 300.000 dollars om året, og i 1939 blev han kåret som den 10. mest indtjenende mand i USA kun overgået af ni Hollywood-stjerner. Denne privilegerede position tøvede han ifølge forfatteren ikke med at give afkald på, da Roosevelt rakte ud til ham.

»Det var Roosevelt selv, der ringede til Knudsen, og han tog med det samme ind til ham i Det Hvide Hus. Han mente, at USA havde givet ham så meget, så han ville meget gerne give noget igen. Det virkede til, at der var en ægte ydmyghed og taknemmelighed i ham,« siger Sønnichsen, der peger på, at denne ydmyghed formentlig hænger sammen med Knudsens baggrund og udvandrerhistorie. Han forsøgte aldrig at stjæle rampelyset, og det er muligvis en medvirkende årsag til, at han forsvandt ud af historiebøgerne, selv om han spillede en afgørende rolle i en af de mest beskrevne krige i verdenshistorien.

Fra laser til luksus

Da William S. Knudsen udvandrede som 21-årig, havde han intet at tabe og alt at vinde. I USA startede han som fabriksarbejder, og på grund af sit særlige talent for maskinproduktion og ledelse blev han i 1913 ansat som chef hos Ford og overgik senere til General Motors. Denne personlige rejse afspejlede sig i hans tilgang til den opgave, præsident Roosevelt stillede ham over for. Det gjorde også Knudsen til en anden type erhvervsleder, som på mange måder var forud for sin tid:

»Han kom fra gulvet, og det tror jeg aldrig han slap. Det er et væsentligt element i at forstå ham. For da han blev en stor industrimand og gik ind for et meget liberalt samfund, hvor enhver skulle klare sig selv, havde han stadig en

Alle de små
brikker sat
sammen gør
bare, at han
har en helt unik
historie

Journalist og forfatter Ole Sønnichsen

bekymring for andre. Han vidste, hvor hårdt det var at være arbejder, så dem ville han gerne hjælpe,« siger Sønnichsen. Den vurdering bygger han blandt andet på, at Knudsen i starten af 1937 under de største industristrejker nogensinde i USA i offentligheden optrådte som den barske chefforhandler, men samtidig – som det kom frem efter hans død – betalte Frelsens Hær afegen lomme for at køre mad rundt til arbejderne under strejkerne.

William S. Knudsen besad en særlig grad af viljestyrke, der kom til udtryk allerede i 1900, hvor han udvandrede fra Danmark med troen på et bedre liv. En vilje, som ifølge forfatteren er karakteristisk for samtlige udvandrere, og som alle kan tage ved lære af i dag:

»Man siger jo, at græsset er grønere på den anden side, og der er mange mennesker, som drømmer om at gøre noget andet med deres liv. Men udvandrerne gjorde virkelig noget andet med deres liv. De rejste et sted hen, hvor de ikke kunne sproget og ikke vidste, hvad de kom til,« siger han.

William S. Knudsens personlige rejse er ifølge forfatteren værd at trække frem til inspiration for andre, netop når det kommer til spørgsmålet om, hvad man kan vælge at udrette med sit liv, eller hvad man bliver tilbudt i sit liv, hvis man stiller sig de rigtige steder. Det er også denne menneskelige rejse, som billederne på opslagstavlen på Sønnichsens kontor illustrerer, og de har hjulpet forfatteren med at holde tråden i skildringen af Knudsens historie.

»Når jeg har følt, at jeg var ved at miste overblikket, har jeg stillet mig her foran mit moodboard (opslagstavlen, red.) for at sikre mig, at jeg har husket alle hans stemninger: cykelsmeden, erhvervsmanden, familiefaderen og den trestjernede general,« forklarer Sønnichsen og peger på forskellige grupperinger af billeder, hvor William S. Knudsens forskellige stadier i livet er afspejlet gennem påklædning, alder og kontekst.

48 besøg i Det Hvide Hus

Fortællingen om William S. Knudsen skriver sig ind i den store historie om, hvordan hele verden blev splittet, og hvordan urolighederne forløb under selve krigen. Det er en historie, som de færreste nulevende mennesker oplevede på første hånd, men som stadig fylder meget i den kollektive erindring, i populærkulturen, i fagbogsudgivelser og i undervisning. Nogle vil måske endda mene, at der ikke kan koges mere suppe på den fortælling, men det er Sønnichsen uenig i:

»Vi bilder os ind, at vi har godt styr på Anden Verdenskrig, og at

der er skrevet nok bøger om den. Men Knudsens historie viser, at der stadig er historier, som mangler at blive fortalt, og at vi stadig kan lære af historien,« siger han.

Historien om Anden Verdenskrig er kompleks. Men tiden, der er gået, og den viden, som er blevet indsamlet indtil nu, har gjort det muligt for forfatteren at hæve sig over materialet og se det i den større sammenhæng, som Knudsens fortælling i sig selv bidrager med ny viden til. Spørger man forfatteren, er William S. Knudsen dog ikke kun interessant, fordi hans livsforløb skriver sig ind i en del af verdenshistorien, som spillede så stor en rolle for, hvordan verden er skruet sammen i dag:

»Han var dokumenterbart i Det Hvide Hus 48 gange og på forsiden af Time Magazine to gange inden sin død i 1948, og alle de små brikker sat sammen gør bare, at han har en helt unik historie, som det må undre, at ingen har skrevet før nu.«

'One Dollar Man' er udkommet på Lindhardt & Ringhof. Ole Sønnichsen optræder på Historiske Dage den 31. marts.

3

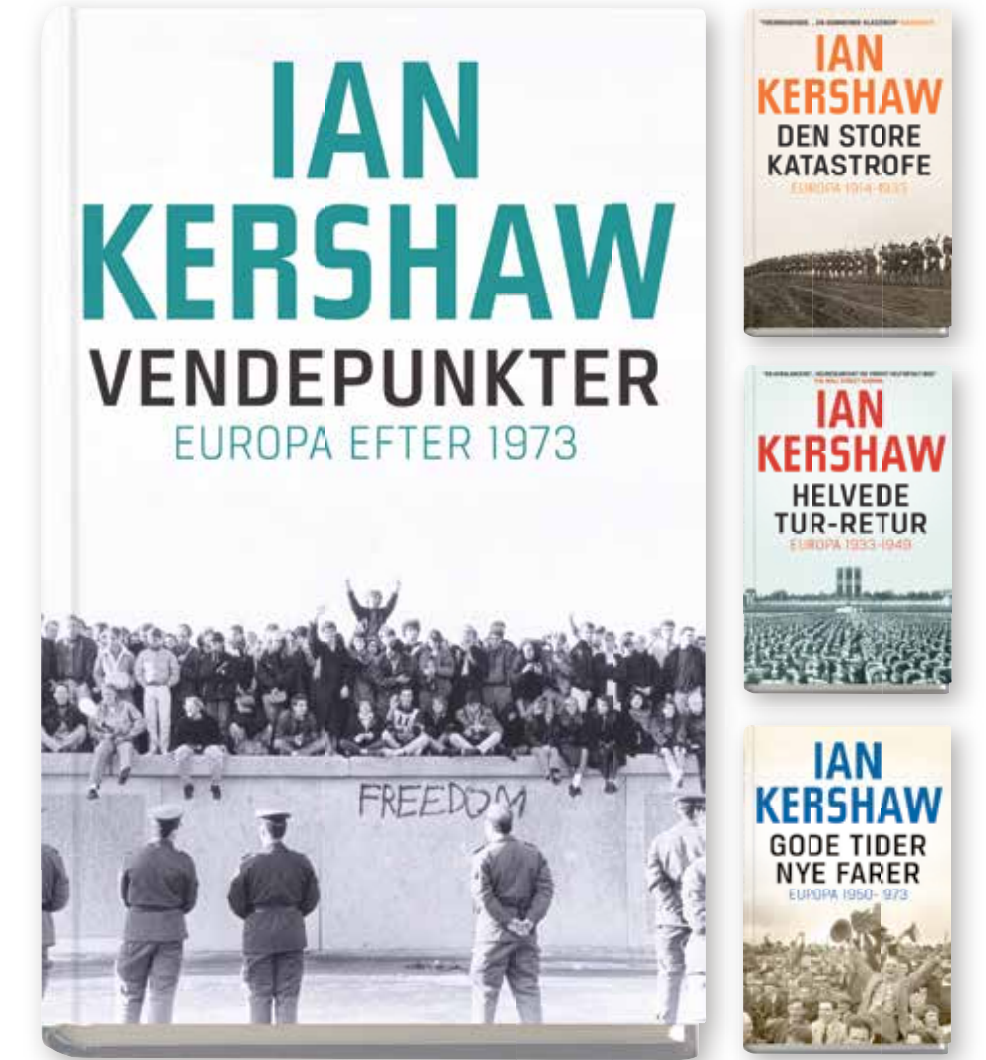
AF FORFATTERENS
BOGFAVORITTER OM
ANDEN VERDENS-
KRIG

Antony Beevor:
'Anden Verdenskrig'
Lindhardt & Ringhof, 2012.
Beevor har skrevet en hel række af fantastiske bøger om Anden Verdenskrig. Den her giver, velfortalt, det store overblik.

Ian Buruma:
'År nul – en fortælling om 1945'
Gyldendal, 2015.
Et anderledes og fascinerende blik på krigen med en fortælling om det første halvår, efter at krigen var slut.

Arthur Herman:
'Freedom's Forge – How American Business Produced Victory in World War II'
Random House, 2012.
En engelsksproget bog om den amerikanske krigsproduktion, hvor William S. Knudsen er en af hovedpersonerne.

Med VENDEPUNKTER afslutter Ian Kershaw sit monumentale firbindsværk om Europas historie i det 20. århundrede

MØD DEN PRISBELØNNEDE BRITISKE HISTORIKER
IAN KERSHAW PÅ HISTORISKE DAGE PÅ
DRK-SCENEN LØRDAG KL. 15 OG SØNDAG KL. 12

★★★★★
„Forkæl dig selv med dette vigtige værk.” – JYLLANDS-POSTEN

★★★★★
„Ian Kershaw er en af verdens bedst skrivende historiefortællere (...) En fremragende formidling af hele det politiske, økonomiske og militære grundlag, som Europa i dag hviler på.” – EKSTRA BLADET

„En historisk Maggi-terning formidlet i et enestående sprog. Læs og bliv klogere!” – LITTERATURSIDEN.DK

„Imponerer med sit overblik (...) Kershaw skriver flydende og letlæst.” – INFORMATION

„Bør stå på enhver samfundsinteresseret læsers reol.” – WEEKENDAVISEN

g gads forlag

NY B O G

1800-tallets Pippi Langstrømpe

TEKST: KAROLINE KJÆR HANSEN • FOTO: FRA BOGEN

Selvom de fleste i dag forbinder kvindekamp og ligestilling med 1970’erne, så kunne det opgør kun foregå, fordi kvinder længe forinden var begyndt at modsætte sig tidens normer. Én af de første kvindekæmpere var Renna Hauch, og nu udkommer hendes biografi ’Dristig som en mand’

»Renna Hauch var ualmindelig selvstændig, bramfri og gjorde alle mulige ting, kvinder ellers ikke gjorde på hendes tid, så på mange måder mindede hun om Pippi Langstrømpe,« siger Lone Krogsholm, der er forfatteren bag biografien om den kvinde, de færreste kender navnet på i dag, men som spillede en stor rolle i sin samtid.

Renna Hauch (1811-1896) gennemlevede det meste af et århundrede, hvor kvinder var umyndiggjorte, ikke havde ret til at eje formue eller uddanne sig, hvor barnebrude hørte til dagens orden, og mange piger egentlig blot var henstillet til at vente på deres bejlere og for eksempel ikke engang måtte lære at spille klaver. Renna Hauch, der egentlig hed Frederikke

Elisabeth og bar pigenavnet Bruun Juel, blev som 17-årig gift med den 39-årige videnskabsmand Carsten Hauch og gik hurtigt fra at være pige til at være både hustru og mor til otte, men nægtede at tilpasse sig det omkringliggende samfund:

»Hun gjorde ting, der var uacceptable ud fra samtidens normer. For eksempel nægtede hun at gå med korset, fordi hun mente, det var usundt. Hun kravlede ned under krypten i Sorø Kirke for at se på skeletter og badede i Sorø Sø, selvom det kun var tilladt for mænd. Derudover tog hun for eksempel til Slesvig for at hente møbler under Treårskrigen trods alle advarsler og lod sine døtre tage på udflugt med unge mænd,« fortæller journalist Lone Krogsholm, der på sin overbygning i Litteraturhistorie ved Aarhus Universitet har specialiseret sig i Renna Hauchs forfatter-

skab. Hauch fik udgivet en håndfuld værker om pigesocialisering, om end hendes medie ikke først og fremmest var det skrevne ord:

»Hun var ikke særlig skarp på skrift, men det var hun til gengæld mundtligt, og vi ved fra brevudvekslinger, at det særligt var gennem sammenkomster og i samtaler, at hun altid var hurtig til at tage ordet og gøre indtryk på sine medmennesker,« siger Lone Krogsholm.

Kompromisløs kvindekamp

Selvom Renna Hauch ikke umiddelbart efterlod sig mange spor, så kan hendes aftryk findes i hendes omgivelser:

»Da Renna var oppe i årene, mødte hun Georg Brandes, som hun opmuntrede til at oversætte og udgive John Stuart Mills *Kvindernes Underkuelse* (1896), og den har jo haft stor betydning for hele kvindefrigørelsen,« siger Lone Krogsholm og nævner også, at hun påvirkede sin familie, så mange af hendes pige-børnebørn tog en uddannelse, mens hendes oldebarn Nynne Koch blev feminist og grundlagde Kvinfo.

Det var imidlertid ikke kun kvinderne, hun kæmpede for. Hendes kamp for ligestilling gjaldt i bund og grund alle:

»Renna var ekstremt friheds- og sandhedssøgende, og hun ønskede at gøre op med alle de normer og dogmer, som begrænsede mennesker i deres udvikling og udfoldelse. Derfor var det ikke bare en kvindekamp som sådan, hun blev

katalysator for, men i høj grad også klassekampen, som hun med årene engagerede sig stadigt mere i ved blandt andet at melde sig ind i det første socialistiske parti,« forklarer Lone Krogsholm. Som menneske var Renna Hauch optaget af, at alle – inklusiv hendes egne børn – skulle have lov at gøre, lige hvad der føltes rigtigt for dem, så længe det ikke skadede nogen. Der var hun kompromisløs og meldte sig eksempelvis ud af Dansk Kvindesamfund, da de gik ind i sædelighedsfejden og argumenterede for, at ligestilling betød, at mændene skulle tage ved lære af kvindernes seksuelle selvbeherskelse. En debat, som Renna

Renna var fløjtende ligeglad med, hvad folk mente.

Forfatter Lone Krogsholm

Hauch fandt irrelevant i forsøget på at opnå egentlige rettigheder såsom formueret for kvinder.

Opgør med selviscenesættelsen

Det er 30 år siden, at Lone Krogsholm skrev sit speciale, og hun har siden da samlet på det materiale, som Renna Hauchs biografi bygger på. Hun undrer sig over, at ingen har skrevet den før:

»Der har gennem tiden været mange spekulationer om, hvorfor hun som person ikke har rodfæstet sig mere i danskernes bevidsthed, herunder blandt andet hos Georg Brandes- og Carsten Hauch-forskere, men hendes potentiale er måske aldrig blev udfoldet helt, fordi hun – trods sine mange holdninger og meninger – selv var barnebrud, som pludseligt blev kastet ud i voksenlivet og havde en stor familie, hun skulle tage sig af,« siger Lone Krogsholm.

Selvom der er sket meget med både kvindeidealer og classeskel siden Renna Hauchs spæde opgør, er hendes person og virke ifølge Lone Krogsholm stadig relevant:

»Renna var fløjtende ligeglad med, hvad folk mente. Hun afskyede iscenesættelse og mente, at kvinderne var alt for optagede af omverdenens og samtidens syn på dem,« siger Lone Krogsholm. »Og opgøret med selviscenesættelse er mere aktuelt i dag end nogensinde før.«

’Dristig som en mand’ udkommer den 28. marts på forlaget Storyhouse.

TID TIL AT MØDE

DE BEDSTE FORTÆLLERE

SIGURD BARRETT
Sigurd fortæller H.C. Andersens eventyr
Lørdag kl. 13:20 Blå scene
Søndag kl. 10:40 Grøn scene

BIRGITHE KOSOVIC
Den underste fare II
Søndag kl. 15:30 DR-K scene

JENS ANDERSEN
Kim Larsen
Lørdag kl. 13:00 DR-K scene

NIELS-BIRGER DANIELSEN
Modstand 1942-1943
Lørdag kl. 15:00 Blå scene

ERIK PETERSSON
Fyrste af Norden
Søndag kl. 15:00 Rød scene

HANS ENGELL
Lusepustere og slingrefise
Lørdag kl. 17:00 Grøn scene

TOMMY HEISZ
Den spanske syge
Søndag kl. 10:50 Blå scene

POLITIKENS FORLAG P

K L A S S I K E R E N

Et studie i amerikansk populisme og frihedstrang

TEKST: HANS-JØRGEN BIRKMOSE • FOTO: RITZAU SCANPIX

Christian 4. byggede Rundetårn. Det var Mikhail Gorbatjov og Ronald Reagan, der væltede Muren i Berlin. Vi er så vant til at udtrykke det sådan, at det kan virke nærmest pedantisk at påpege, at det strengt taget ikke er sandt

Det var imidlertid ikke pedanteri, der fik den amerikanske historiker og politolog Howard Zinn til – i bogen *A People's History of The United States* (2003) – at skildre historien med blik på de mennesker, som for USA's vedkommende rent faktisk skabte landet. Det var tværtimod et ønske om at understrege alle menneskers uundværlighed i udviklingen af et samfund. I historiske beskrivelser fremstår det ofte, som om det på magisk vis er økonomi og mere eller mindre dygtig ledelse, der holder hjulene i gang – eller sætter dem i stå. Det er det ikke. Det er altid mennesker, på godt og ondt, understreger Zinn i sin over

konstatere, manglede i de ortodokse historiebøger.« skriver han i bogen om baggrunden for, at han satte sig til at dokumentere, hvordan den daglige tilværelse var for slaverne, indianerne, kvinderne, de fængslede, soldaterne, arbejderne og så videre – kort sagt de udsatte og sårbare i de bredeste og nederste samfundslag. For, fortsætter han, det forvrængede billedet af fortiden at udelade dem.

Han skildrer slaverne og deportationen af indianerne fra deres perspektiv. Men midt i ulykkerne og tragedierne betoner han altid almindelige menneskers aktive indsats og beskriver for eksempel, hvordan kvindefrigørelsen tog et kvantespring, da Amelia Bloomer i 1800-tallet designede undertøj til kvinderne, som de kunne bevæge sig ud på arbejdsmarkedet i. Og han skriver om de kampe for alt fra lighed og løn til legepladser, som blev udkæmpet i lokalsamfundene, og som over tid har lagt kimen til store forandringer.

Mediernes billede af USA som delt næsten på midten mellem demokrater og republikanere er ikke forkert, og økonomien er en åbenlys samfundsfaktor, men når man læser *USA – Folkets historie 1492-2001*, er det påfaldende, hvor mange af de strømninger, der er gået over landet og er endt med betydelige nybrud, som har haft et popu-

listisk udgangspunkt. Med frihedskrigen som det oplagte eksempel, der en gang for alle satte standarden for den amerikanske befolknings altid truende oprørskhed,

Men man har fået sin konservatisme galt i halsen, hvis man opfatter amerikanernes egenrådige frihedstrang som lig med socialisme

Oversætter Hans-Jørgen Birkmose

demonstrerer Zinn med en lang række eksempler, at den hemmelige ingrediens i det amerikanske samfunds brændstof er befolkningens let antændelige handlekraft.

Det har fået nogle kritikere til at kalde bogen et socialistisk projekt, og Zinn har da også opnået guldrandet status som en af modkulturens helte. Men man har fået sin konservatisme galt i halsen, hvis man opfatter amerikanernes egenrådige frihedstrang som lig med socialisme. Vil man forstå deres nu og da opsigtsvækkende valg af præsidenter og principper, kan man med fordel nuancere sin viden om, hvordan amerikansk politik fungerer, ved at læse Zinns beskrivelse af befolkningens aldeles upolitiske vilje til at tage sagen i egen hånd, når systemet glemmer dem.

'USA – Folkets historie 1492-2001' er udkommet på forlaget Klim. Hans-Jørgen Birkmose er cand. ling.merc. i engelsk og BA i spansk/engelsk erhvervssprog og arbejder som oversætter af fag- og skønlitteratur. Han har oversat Howard Zinns bog til dansk.

BOGMAGASINET

V O X P O P

Faglitterære læseoplevelser

TEKST: KAREN FJORDSIDE PONTOPPIDAN

Kaare Johannesen

'Privatpraktiserende historiker' og foredragsholder

»Jeg vender med uformindsket begejstring tilbage til Norman Frank og Alan Bennets *The Red Baron's Last Flight*: 20 kapitler og 11 appendikser med overvejelser omkring ét eneste skud. Så enestående, gennemført nørdet, at det kun kan betage!«

»Jeg ser frem til at læse Jonathan Boff's biografi om den bayerske kronprins Rupprecht *Haig's Enemy*. Rupprecht havde flere vigtige militære poster i det tyske militær under 1. Verdenskrig og var en forfærdeligt spændende person og militærstrateg.«

Anne Sofie Vummelund Christensen

Historiker og museumsinspektør ved Vardemuseerne

»Det er længe siden, jeg har nydt en bog så meget, som jeg nød første bind i Tom Buk-Swientys tobindsværk om Karen Blixens far, *Kaptajn Dinesen – Ild og blod*. Jeg forsvandt ind i et fantastisk og magisk fortælleunivers.«

»Som projektleder for det kommende flygtningemuseum i Oksbøl glæder jeg mig til at læse *Mein lieber Kristian* af Jens Peder Østergaard. Det er altid interessant at se, hvordan de tyske flygtninge skildres i litteraturen lokalt og nationalt.«

Rikke Holm

Teolog og forstander på Askov Højskole

»Jeg har læst meget af Ove Korsgaard, og særligt *Kampen om Folket* er jeg glad for. Det spændende ved ham er, at han giver et dannelsesmæssigt perspektiv på danmarkshistorien og har fokus på de værdier, vi har forstaaet dannelse ud fra op gennem 1900-tallet.«

»Jeg glæder mig til at læse *Askov Højskole i Mands Minde*, som er skrevet af tidligere forstander Hans Lund i anledning af højskolens 100 års jubilæum. Højskolen er min hverdag, og derfor optager den mig naturligvis.«

Ane Grum-Schwensen

H.C. Andersen-forsker og museumsinspektør ved Odense Bys Museer

»Som H.C. Andersen-forsker er jeg meget glad for Klaus P. Mortensens *Tilfældets poesi*, der så fint formidler de mange genrer i og sider af Andersens forfatterskab og bl.a. fremhæver digteren som en billedmager.«

»Jeg forfalder nemt til at læse 'kanoniseret' litteratur, så jeg ser frem til læse *Tid af jern og ild: Litteraturhistorier* af Karsten Sand Iversen, som præsenterer mindre kendte forfatterskaber fra 1900-tallets Central- og Østeuropa.«

Merete Bøge Pedersen

Historiker og museumsinspektør ved Horsens Museum

»I bogen *Tvangssterilisering i Danmark 1929-67* har Lene Koch kortlagt et dystert kapitel i Danmarkshistorien, og fortællingen om genetisk betinget tvangssterilisering er både gribende og tankevækkende.«

»*Straffet på livet – henrettelser i Danmark 1537-1892* af Niels H. Kragh-Nielsen er særdeles relevant for mit arbejde på Fængelsmuseet i Horsens, og det bliver interessant at få overblik over de ca. 2900 henrettelser, som de blev afspejlet i lovgivning og domsafsigelse.«

Mød forfatterne som har skrevet historie

Torben Bramming

DA VIKINGERNE MØDTE KORSET. Teolog og forfatter Torben Bramming om religionsmødet mellem asatroende vikinger og kristendommen fra syd i skikkelse af munken Ansgar.

Helle Brønnum Carlsen

Kær gris har mange navne. Fra yndlingsspisestof over udsældt og urent svin til bæredygtigt klovdyr. Kulturhistoriker og madskribent Helle Brønnum Carlsen inviterer publikum med på en rejse i vores madkultur.

Christian Goeschel

Historiker Christian Goeschel i samtale med journalist Adam Holm om et venskab, der fik fatale følger for verdensfreden: **MUSSOLINI OG HITLER. EN FASCISTISK ALLIANCE.**

Lars Christensen

SVENSKERIGENE 1657-60. DANMARK PÅ KANTEN AF UDSLETTELSE. Historiker Lars Christensen i samtale med tidligere minister Per Stig Møller om sin anmelderroste bog.

Thomas Frank

En mand og hans kajak. 3500 kilometer ned ad de russiske floder. Et fysisk, religionshistorisk og eksistentielt eventyr gennem 65 dage. Mød eventyreren bag **MIN VEJ TIL VIKINGERNES BYZANS.**

Lørdag. Blå scene kl. 11.40

Lørdag. Grøn scene kl. 15.00

Lørdag. DRK-scenen kl. 16.00

Søndag. DRK-scenen kl. 12.30

Søndag. Blå scene kl. 14.30

På gensyn til Historiske Dage i Øksnehallen

Europa er nødt til at holde sammen

Fra oliekrisen i 1973 over Murens fald i 1989 til terrorangrebet på USA 11. september 2001 og krigene i Afghanistan og Irak. I sin nyeste bog foretager den britiske historiker Ian Kershaw med afsæt i fire vendepunkter en rejse gennem Europas historie de seneste fem årtier. Fra sit hjem i Manchester fortæller han om Europa i går og i dag og forklarer, hvorfor han finder briternes beslutning om Brexit vanvittig

TEKST: DORTHE CHAKRAVARTY

FOTO: SIGRID NYGAARD/SCANPIX

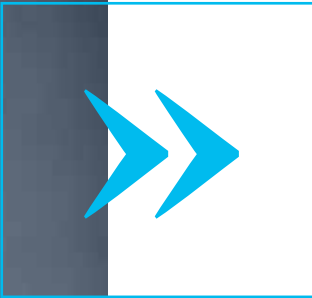
Ian Kershaw har travlt med at promovere sine bøger om Europas historie. Det bringer ham til Danmark i slutningen af marts og levner kun lidt tid til, at han kan gå i gang med et nyt bogprojekt. Dog regner han med, at han i løbet af foråret skal i gang med at skrive igen.

oråret er tilsyneladende kommet til Manchester-forstaden Didsbury. Fuglene synger og påskeliljerne er ved at springe ud. En mild stemning af overskud præger bydelen, hvor den pensionerede historie-professor Ian Kershaw åbner hoveddøren til sit hjem. Da samtalen midt i kaffebrugningen kommer ind på, at han i slutningen af marts kommer til Danmark for at tale om sin nye bog, der på dansk er udkommet under titlen *Vendepunkter*, udbryder han:

»Det er netop i de dage, Storbritannien forlader EU. Vi må håbe, at de finder en god løsning.« På spørgsmålet om der da findes en god løsning, giver det nærmest et glib i ham. »Selvfølgelig,« siger han, mens han tager et fast greb

I modsætning til mine øvrige bøger, hvor temaet helt naturligt var krig, var der ikke noget overordnet tema for de sidste årtiers historie i Europa

Forfatter Ian Kershaw

intest denne forårsdag. For ham hænger fortid og nutid uløseligt sammen, og en samtale om Europas historie bliver derfor også en samtale om nutiden og de mulige fremtidsscenarier.

Den sværeste bog at skrive

Ian Kershaw er især kendt for sine bøger om Hitler og betragtes som en af de førende eksperter inden for emnet. Han har speciale i Tysklands og det moderne Europas historie, og med *Vendepunkter* er han nået til det fjerde og sidste bind i sin serie om Europas historie siden 1914.

Bogen, der har undertitlen *Europa efter 1973*, beskriver kronologisk den politiske og økonomiske udvikling i Europa med afsæt i fire nøgleårstal: 1973, hvor den første oliekrise satte ind, 1989, hvor Muren faldt, 2001, hvor al-Qaedas angreb på USA 11. september fik enorme konsekvenser, og endelig 2008, hvor verden økonomisk brød i brand, da den amerikanske investeringsbank Lehman Brothers gik konkurs, og en finansiel krise truede med at få de europæiske banker til at kollapse.

Det er en fortælling om et Europa, hvor stærke kræfter siden An-

den Verdenskrigs afslutning har kæmpet for fred og fællesskab, men hvor det ofte er endt i splittelse og ufred. Selv beskriver den erfarne historiker den nye udgivelse som den sværeste bog, han har skrevet:

»I modsætning til mine øvrige bøger, hvor temaet helt naturligt var krig, var der ikke noget overordnet tema for de sidste årtiers historie i Europa. Jeg kan jo dårligt sige, at det er historien om den europæiske unions storhed,« siger forfatteren med et ironisk smil og trækker en af samtaltens mange tråde til Brexit. Han banker med pegefingeren i lænestolens armlæn, mens han fortsætter:

»En anden sag, der besværliggjorde bogens tilblivelse, var, at det i store dele af historien var et delt Europa, og livet på de to sider af Jerntæppet kan ikke fortælles som en samlet historie. Jeg var nødt til at skrive specifikt om Vesteuropa og om Østeuropa.«

Selvoplevet historie

De mange spor i Europas nyere historie har givet bogen den engelske titel *Rollercoaster*, en rutsjebane, hvor alting går op og ned. Den danske titel rammer udviklingen med samme præcision. Historien er

vendepunkt efter vendepunkt, og som årgang 1943 husker forfatteren selv alle de store begivenheder, ikke mindst Murens fald i 1989:

»Jeg boede i Berlin, da Muren faldt, og lige netop den aften, hvor det hele skete, var jeg på pub med en kollega, så jeg gik glip af det hele. Jeg vidste ingenting, før jeg kom hjem, og min yngste søn var oppe, selv om han egentlig skulle have været i seng. Han havde talt med sin mor, som var her i vores hus i Manchester, hvor hun havde set det i nyhederne.«

Kershaw griner af, hvordan han gik glip af en verdensbegivenhed, mens han kone så den ske i fjernsynet. Episoden optræder som en fodnote i bogen, for selv om han skriver om sin egen tid, har han holdt henvisningerne til sine personlige oplevelser til et minimum.

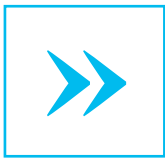
For selv om en historikers arbejde uundgåeligt er præget af vedkommendes personlighed og den tid, han eller hun lever i, siger Kershaw, så har han ønsket at være så objektiv i sin fremstilling som muligt og har søgt at sammenholde sine vurderinger med andre forskeres arbejde. Det gælder blandt andet begrebet Gorbatjov-effekten, som han bruger for at belyse, i hvil-

ket omfang Østeuropas fald skete på grund af stærke personligheder, eller om det snarere blev drevet frem af underliggende strukturer i samfundet:

»Gorbatjov står som den mest dominerende figur i Europa i anden halvdel af 1900-tallet. Der er ingen tvivl om, at svag økonomi påvirkede Sovjetunionen og hele sovjetblokken, men når Sovjetunionen kollapsede i løbet af så kort tid, var det i stor udstrækning Gorbatjovs værk. Jeg har talt med mange sovjeteksperter, og de er enige i, at det, jeg kalder Gorbatjov-effekten, var afgørende. Da han kom til magten i 1985, var der ingen, der kunne forstille sig, at østblokken skulle ende som historie i løbet af få år. Det gjorde Gorbatjov heller ikke. Han troede, at han skulle reformere Sovjetunionen, men han endte med at ødelægge landet.«

Fra optimisme til utryghed

Kershaw beskriver i sin bog, hvordan mange ned- og enkelte opture fra oliekrisen i 1970'erne og frem til afslutningen af det 20. århundrede ikke desto mindre endte i en positiv tone: Den britiske leder Tony Blair gik ind i det nye årtusinde med en nytårstale om "tillid og optimisme". Ord, der nu med al tydelighed viser, at det er svært at spå om fremtiden. For det nye årtusinde blev præget af noget nær det modsatte – med al-Qaedas terrorangreb i New York den 11. september 2001, finansiel krise, krige i Afghanistan og Irak, flere terrorangreb og flygtningestrømme. Det har skabt en generel utryghed, og historikeren betoner, at krigene i Afghanistan og Irak stadig har stor betydning for forhold i Europa. Det gælder migrationsproblemer og terrortrusler, og det gælder forandringerne af det politiske landskab:

Den største trussel mod efterkrigstidens stærke alliancer i Europa kommer derimod udefra

Forfatter Ian Kershaw

»De krige har haft en meget negativ påvirkning og har medført, at idéen om vestlig indblanding er ved at forsvinde i alvorlig grad. I USA taler de om isolation og 'America First'. Det samme sker her i landet,« siger Kershaw med endnu en henvisning til Storbritanniens Brexit:

»Det har også betydning for Tony Blair, som efter min mening siger nogle fornuftige ting om Brexit, men folk hader ham så meget på grund af deltagelsen i Irakkrigen, at de ikke vil lytte til ham. I dag forbinder folk kun Blair med krigen. Så de her krige, som vi her i landet har været meget mere involveret i end mange andre europæiske lande, har haft en negativ boomerangeffekt.«

I *Vendepunkter* bringes historiens lange linjer først sammen i efterordet, hvor Kershaws gennemgang af de seneste par års udvikling har fået titlen "Utryghedens tidsalder". Beskrivelsen af historien og vurdering af nutiden holdes altså stort set konsekvent adskilt i bogen. Anderledes er det under samtalen med Kershaw i hans hjem denne forårsdag, hvor han løbende påpeger fortidens indflydelse på nutidens splittelse i EU og situationen i Storbritannien:

»Den britiske historie og baggrund er på mange områder forskellig fra det kontinentale Europa, og landet har altid været halvhjertet i forhold til EU,« siger han og beskriver, hvordan den korte vej til Brexit var præget af tre forhold:

»Den store migration fra Østeuropa efter udvidelsen af EU er en ting. Den britiske regering forventede omkring 50.000 mennesker fra de østeuropæiske lande, men i løbet af to år var der ankommet 450.000. Det satte for alvor skub i modstanden mod EU. Den anden ting var finanskrakket i 2008. Selv om vi ikke var i eurozonen, kunne vi jo godt se over Kanalen og se det kaos, der udspillede sig. Mange tænkte 'Gud ske lov og tak for, at vi ikke er med dér'. Og en tredje grund: migrationskrisen i 2015-16, hvor man så hundredtusinder af mennesker komme ind i EU, specielt Tyskland. Da begyndte folk at sige, at EU ikke kan stoppe den kaotiske migration, og derfor er vi selv nødt til at sige fra. Det blev muligt, da Cameron satte medlemskabet til forhandling.«

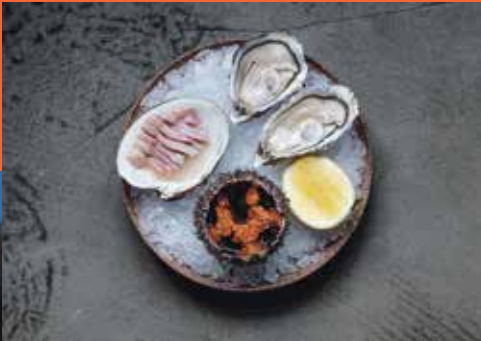
Fra middelalder til moderne historie

Ian Kershaw fortæller, at han ofte bliver spurgt, hvorfor han med ud-sigten til Brexit ikke flytter fra England. Svaret er, at England trods alt er hans land. Godt nok taler han tysk og har boet i Tyskland i perioder, men han vil ikke bryde sig om at bo der permanent. Skulle han

F O R T S Æ T T E S >

Er Slaget på Fælleden kampen mellem politiet og arbejderbevægelsen eller den store årlige ølstafet for gymnasieelever?

Er Ertebøllekultur den nye hotte ingrediens på gourmetrestauranten Noma eller en periode i slutningen af stenalderen?

Har du styr på historien?

På faktalink.dk kan du finde artikler om alle de 29 emner fra Undervisningsministeriets store kanonliste.

Blandt punkterne er Jellingstenen, der omhandler skiftet fra den hedenske vikingetid til den kristne middelalder. Kvindernes valgret i 1917, der var første skridt på vej mod ligestilling mellem mænd og kvinder, og Murens Fald i 1989, der betød begyndelsen på Sovjetunionens ende og nye politiske vinde over Europa.

www.faktalink.dk

Udgives af DBC as i samarbejde med Bureauet

F O R T S A T >

overveje at flytte, ville det blive til et af de skandinaviske lande. Men det gør han ikke. Han vil blive i Manchester, siger han. Her er han født, her har han i mange år arbejdet på universitetet, og her kan han fra sit hus i Didsbury gå daglige ture ned til floden.

At han i sin tid kom til at skrive om Europas moderne historie var faktisk en tilfældighed:

»Som barn gik jeg i katolsk skole her i Manchester. Jeg lærte en masse om reformationen og om, hvor godt alting var før reformationen. Det ville jeg gerne vide mere om, så jeg blev historiker og fik en stilling som middelalderhistoriker i min hjemby. På den måde lærte jeg tysk og blev optaget af tysk historie, politik og økonomi. I 1970'erne boede jeg i Tyskland, og det begyndte at undre mig, at et land, der på mange områder mindede om mit eget, kunne have opfostret en person som Hitler.«

Grunden var lagt til en nysgerrighed på moderne europæisk historie, og da Kershaw »ved endnu en tilfældighed – og nok lidt held« fik en stilling som underviser i moderne historie i Manchester, blev han samtidig inviteret til at deltage i et stort forskningsprojekt i München og kom til at arbejde med Nazityskland.

»Det har jeg nu gjort i snart tre årtier. På den baggrund blev jeg inviteret til at skrive om Europas nyere historie, og i et svagt øjeblik sagde jeg ja.«

Sammenhold er afgørende

På baggrund af Ian Kershaws mangeårige forskning i Nazityskland og hans store kendskab til Europas moderne historie er det oplagt at spørge ham, om man efter hans mening kan sammenligne den nationalistiske højredrejning, der i dag finder sted i mange europæiske lande, med udviklingen i 1930'ernes Europa. Svaret kommer hurtigere, end spørgsmålet er formuleret færdigt:

»Nej,« lyder det korte svar, som Kershaw efter en pause uddyber:

»De populistiske bevægelser er farlige for EU's fremtid, og de na-

Efterkrigstidens store politiske personligheder som Margaret Thatcher og Mikhail Gorbatjov sætter et markant præg på Ian Kershaws bog om det moderne Europa. Her ses de to i samtale under hendes besøg i Moskva i 1987. Foto: fra bogen

mindst i forhold til græsrodderne, og så skal arbejdsgangene demokratiseres meget mere. For mange er EU en abstrakt institution, som bare laver love, der bliver trukket ned over hovedet på os. Selv om det vil tage nogle år, vil det være godt for EU med en genstart. Kunne det lade sig gøre, så er der helt sikkert en fremtid,« siger Ian Kershaw uden al for megen optimisme i stemmen.

Erfaringen viser trods alt, at Europas historie består af vendepunkt efter vendepunkt.

'Vendepunkter. Europa efter 1973' er udkommet på Gads Forlag. Ian Kershaw optræder på Historiske Dage den 30. og 31. marts.

4

BØGER OM EUROPAS MODERNE HISTORIE. IAN KERSHAW ANBEFALER

'Postwar – A History of Europe since 1945' Tony Judt

'Des Geschichte des Westens – von den Anfängen in der Antike bis zum 20. Jahrhundert' Heinrich August Winkler

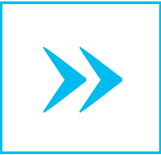
'Europe Reborn – A History, 1914-2000' Harold James

'Out of Ashes – A New History of Europe in the Twentieth Century' Konrad Jarausch

»Selv i det værst tænkelige scenarium, nemlig at EU og eurozonen kollapse, så er det i dag svært at forestille sig, at Frankrig og Tyskland går i krig mod hinanden. Der kommer ikke krig mellem de europæiske lande. Den største trussel mod efterkrigstidens stærke alliancer i Europa kommer derimod udefra. Det er Kina, Rusland og USA, som presser Europa nu. Så meget desto mere er der brug for, at EU får styr på de indre linjer og står sammen. Jeg finder det vanvittigt, at Storbritannien trækker sig ud af EU, når det er nødvendigt at være en del af den styrke, der ligger i et samlet Europa.«

Selv om forstaden i Manchester emmer af forårets fuglesang og stille middagsro, er alvoren i historikere ns stemme og blik ikke til at tage fejl af. Nu har han skrevet sit sidste bind af Europas historie, men han ved, at historien ikke slutter med det sidste kapitel i hans nyeste bog:

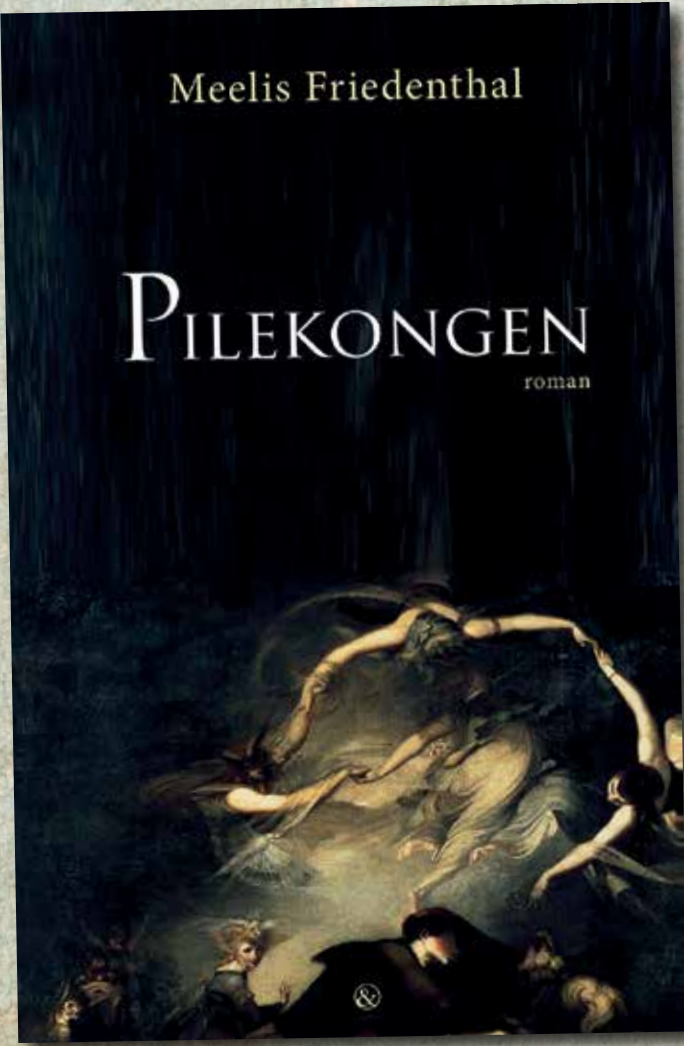
»Det er svært at sige, hvor Europa bevæger sig hen, men der er en eksistentiel krise i hele EU. Jeg mener, at EU skal gentænkes, ikke

Det er svært at sige, hvor Europa bevæger sig hen, men der er en eksistentiel krise i hele EU

Forfatter Ian Kershaw

Prisvindende historisk roman

”Læn dig trygt tilbage og nyd en roman af den estiske forfatter Meelis Friedenthal. Han har skrevet et værk med historisk nerve.”

Nordjyske

”Er det ikke Mikkel Thøgersen [fra *Kongens fald*], der går igen i Meelis Friedenthals roman, *Pilekongen*, om febersyner, overtro og hungersnøden i 1697?”

Weekendavisen

Meelis Friedenthal

Pilekongen

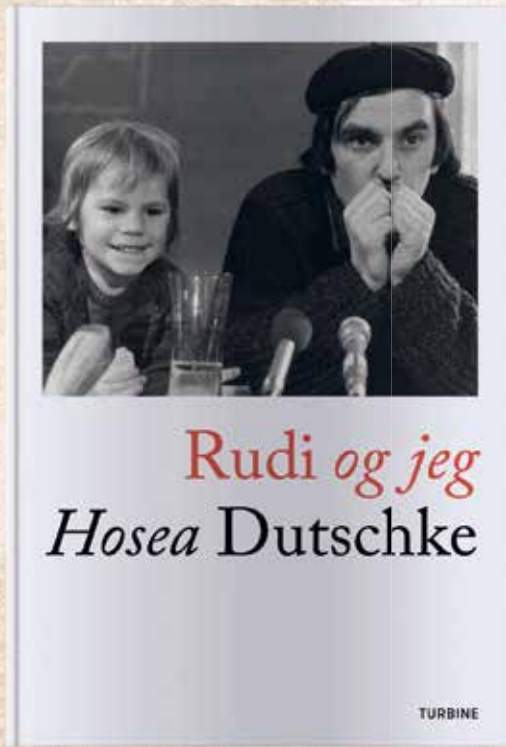

HOS DIN BOGHANDLER ELLER DIREKTE FRA FORLAGET: JENSENOGDALGAARD.DK

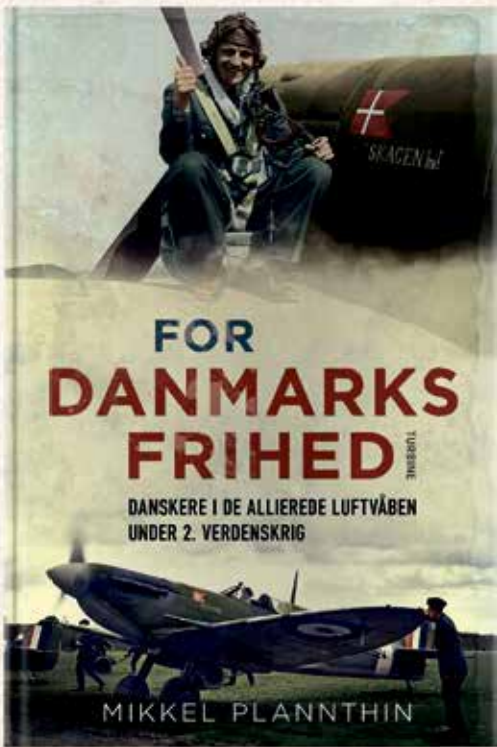

Turbine

UDE I 2. OPLAG

Hosea Dutschkes personlige fortælling om sin far, Rudi Dutschke

Bogen om de danskere, som bekæmpede nazismen i de allierede luftvåben

Politiken

Berlingske

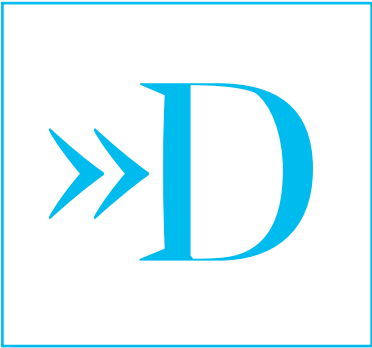
Vikingerne har populær-kulturel vind i sejlene

TEKST: ASTRID SANDVAD KUDAHLM
FOTO: SØREN BIDSTRUP/SCANPIX

Arkæolog og museumsinspektør Jeanette Varberg følger vikingetidens konger og kvinder rundt i verden i sin nye bog.

Vikingerne er her, der og alle vegne i disse år. På museer, i bøger og tv-serier. Og vikingeturisme er et marked i vækst. Et godt brand og gode fortællinger er de vigtigste ingredienser i succesen, mener arkæolog og museumsinspektør Jeanette Varberg

et her er sgu da ikke Rom. Rom ligger 500 km den vej, idioter.« Jeanette Varberg slår en latter op. Hun er ved at nå til enden af fortællingen om Bjørn Jernside og hans ven Hastings, der i år 859 sejlede ud for at erobre byen Rom, som de havde hørt skulle være så fantastisk. Forinden har hun stakåndet fortalt om de to vikingers færd. De har plyndret rundt omkring i Spanien, angrebet Sevilla og røvet to kongedøtre i Marokko. Nu er de nået til Rom, målet for deres togt. Men byen er omgivet af fæstningsmure.

»Og hvad gør man så?« spørger Jeanette Varberg og svarer selv, »Jo, de siger at Hastings er døden nær og har indset, at han gerne vil være kristen. Derfor vil han give alle de skatte, han indtil videre har røvet på deres togt, til biskoppen, hvis biskoppen vil begrave ham i indviet jord.«

Jeanette Varberg, arkæolog, museumsinspektør og forfatter, må holde en pause og trække vejret, inden hun fortsætter fortællingen, som altså slutter med, at de to vikinger snyder sig ind gennem Roms fæstningsmure, slagter det halve af byen og – først der – finder ud af, at det slet ikke er Rom, de har indtaget.

»Se, det er da en god historie!« udbryster hun til sidst. Historien er blot en af mange, hun de seneste år har indsamlet, studeret og nu formidler i en bog med titlen *Vikinger. Ran, ild og sværd*. Målet er, at den skal være en folkelig fremstilling af vikingetiden med plads til de gode fortællinger.

Når bogen udkommer til september, skriver den sig ind i en stribe af (populær)kulturelle fortolkninger af netop vikingerne og deres samtid, som skyller ind over os i disse år. På Nationalmuseet, hvor Jeanette Varberg blev ansat for et år siden efter mere end ti år på Moesgård Museum ved Aarhus, blev en ny udstilling, ”Mød Vikingerne”, i november sidste år en del museets faste samling, streaming-tjenesten HBO har annonceret, at der kommer en sjette sæson af hitserien *Vikings*, og den danske forfatter Lasse Holm er aktuell med tredje bind i sin romantrilogi om Lodbrogssønnerne, en af vikingetidens store kongeslægter. Der er med andre ord trængsel på markedet for populærkul-

turelle vikingefortællinger. Så hvad skal vi med endnu en bog? »Jeg ville gerne skrive en anderledes bog om vikinger. Der er masser af bøger på markedet, men der manglede en kronologisk fortælling, hvor vi følger tidens personligheder. Andre bøger handler typisk om skibene, digtekunsten eller geografien. I den her bog følger jeg personerne, især kongerne, men også kvinderne, rundt i verden. Det giver en karakterbåren fortælling om verden på vikingernes tid,« siger Jeanette Varberg.

Et godt brand Det er de gode fortællinger og stærke karakterer, museumsinspektøren og forfatteren fremhæver, når hun skal give sit bud på, hvorfor vikingetiden virker så dragende, at der tilsyneladende altid er plads til en bog eller tv-serie til.

»De fleste af historierne er jo helt fantastisk gode. Og så er vikingerne bare et godt brand,« forklarer hun.

Egentlig begyndte man først at bruge betegnelsen ”viking” i 1800-tallet, men for Jeanette Varberg gør det ikke noget, at selve betegnelsen ikke er et begreb, der rent historiefagligt giver mening langt tilbage i tiden.

»Det fungerer godt som begreb. Som arkæolog vil jeg jo mene, at bronzealderen er mindst lige så

Vikingetiden handler jo om konkurrence, hvem er størst og stærkest og så videre. Der er meget forretning i det, og det går godt på markedet.

Ea Stevns Matzon, formidlingschef ved Sorø Museum og formand for Follow the Vikings

spændende, men ”bronzealdermennesker” lyder bare ikke lige så godt, vel?«

Ea Stevns Matzon, historiker med speciale i vikingetiden og formidlingschef ved Sorø Museum, fremhæver også vikingernes brand som en årsag til, at vikingetiden tiltrækker sig mere opmærksomhed end for eksempel bronzealderen og bondestenalderen.

»Vikingetiden er blevet solgt godt med sine vilde krigere, skønne møer og spændende fortællinger,« siger hun og fortsætter i et, for hende som historiker, lidt uvant business-sprog: »Vikingetiden handler jo også om konkurrence, hvem er størst og stærkest og så videre. Der er meget forretning i det, og det går godt på markedet.«

Ea Stevns Matzon peger på, at dyrkelsen af vikingetiden som historisk periode ikke er ny. Siden de islandske sagaer har beretningerne om vikingerne begejstret med deres dramatiske og ofte brutale færdene på verdenshavene, men først i nyere tid har perioden for alvor slået igennem som populærkulturelt fænomen. Matzon mener, at vilgefreden rider på en tredje vikingebølge.

»Den første bølge var i 1800-tallet, da Wagner skrev sine operer,« forklarer hun og uddyber, at billedet af en viking med horn i hjelmen sandsynligvis stammer fra opførelsen af Wagners opera om Niebelungens Ring, hvor en skummel fyr bar netop sådan én. I hvert fald er der aldrig fundet rester af en vikingehjelm med horn i siden.

»Den anden bølge var under Nazitiden i Tyskland, hvor man også dyrkede vikingerne,« fortsætter hun, »og i dag må populariteten nok i høj grad tilskrives en serie som *Vikings* på HBO.«

Opdagelsesrejsende Det er ikke kun i bøger og tv-serier, at vikinger sælger og hitter. Vikingeturismen har også vind i sejlene. I Danmark melder attraktioner som Ribe Vikingecenter, Kongernes Jelling og Trelleborg om besøgsrekorder, og også i andre lande verden over sælger vikingerne billetter.

Fra sit virke som formand for Follow the Vikings, et internationalt netværk af over 70 vikingeseværdigheder, mærker Ea Stevns Matzon den stigende internationale interesse. Follow the Vikings står bag de såkaldte vikingeruter, fiktive ruter, der forbinder og formidler verdens vikingeatraktioner. Snart udgiver netværket en rejseguide, der skal gøre det endnu lettere at lægge vejen forbi vikingestinationerne. For mange turister har det nemlig stor værdi at rejse

ud og besøge steder, hvor vikingerne har været, fremfor kun at læse om vikingerne og deres rejser i en bog, forklarer Ea Stevns Matzon.

»Vikingerne var jo de første, der rejste ud og besøgte fire kontinenter, så du kan finde spor af dem langs kysterne mod både nord, syd, øst og vest.«

Nogle turister kan ligefrem blive helt rørt, når de besøger de originale monumenter, fortæller hun.

»Vi skal ikke underkende fornemmelsen af historiens vingesus,« siger hun.

Ifølge Jeanette Varberg er det i høj grad vikingernes udsyn og de mange relationer, de byggede til deres omverden, der i dag gør dem populære over hele verden.

»De var nogle fantastisk dygtige søfarere, som lykkedes med at komme hele vejen til Amerika 500 år før Colombus. Det var en tid, hvor man handlede meget, kom langt omkring og grundlagde kolonier over hele verden. Så lige fra Ukraine til Canada kan du have en personlig relation til vikingetiden, og det får jo folk til at købe ind på historien, når de kan se deres egne rødder i den.«

Både Jeanette Varberg og Ea Stevns Matzon understreger, at der selvfølgelig også er en brutal bagside ved vikingetiden, som imidlertid ikke ser ud til at overskygge de gode fortællinger eller forhindre den brede befolknings fascination af dem.

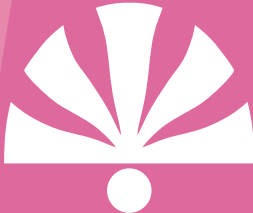
»Måske fordi vikingerne på lige det punkt bare var, som folk var flest dengang. Det var på alle de andre punkter, vikingerne var unikke,« foreslår Ea Stevns Matzon som forklaring.

Vikingetiden indeholder altså mange forskellige dramatiske elementer, og det er netop ”den fulde pakke” - krig, handel, eventyr, opdagelsesrejser, gode fortællinger og stærke personligheder – Jeanette Varberg forsøger at rumme i sin kommende bog.

»Det er et kæmpe arbejde at få det hele flettet sammen, men jeg håber, at det kan give læseren en oplevelse og et indblik i vikingernes plads i verdenshistorien. For det var altså virkelig verdenshistorie, de skrev, da de sejlede ud.«

”Vikinger. Ran, ild og sværd” af Jeanette Varberg udkommer til september på forlaget Gyldendal. Jeanette Varberg optræder på Historiske Dage den 31. marts.

MUSEUM
TUSCULANUMS
FORLAG

info@mtp.dk
3234 1414

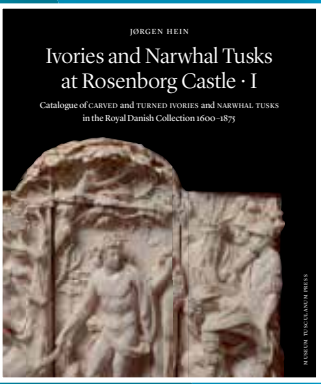
Husk at du altid får 20% rabat på alle titler på www.mtp.dk

KÆMPE
MESSE-
RABATTER

GÅ I DYBDEN MED HISTORIEN

DEBAT · LØRDAG 11.40 · RØD SCENE

Enhjørningehorn og storpolitik

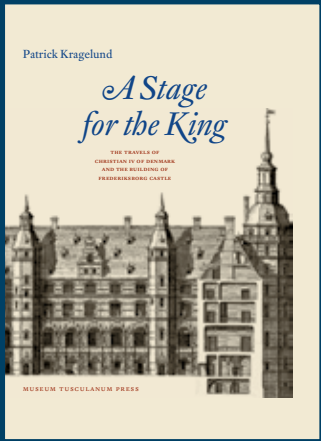

Ivores and Narwhal Tusks at Rosenborg Castle · I
Catalogue of Carved and Turned IVORES and NARWHAL TUSKS
in the Royal Danish Collection 1600–1875

Elfenben og narhvaltand har historisk set været brugt af Danmarks konger som gaver for at afværge storpolitiske katastrofer og skabe nye alliancer. Som kolonimagt med besiddelser på Guldkysten og Grønland havde det danske rige særlig privilegeret adgang til 'det hvide guld', som flere gange har reddet kongehuset i krisesituationer. Museumsinspektør Jørgen Hein fra Rosenborg i samtale med historiker og forfatter Steffen Heiberg.

DEBAT · LØRDAG 15.30 · GRØN SCENE

Christian 4.s Frederiksborg

Patrick Kragelund
A Stage for the King
THE THEATRE OF
CHRISTIAN IV OF DENMARK
1599-1646
PATRICK KRAGELUND

Hør om nogle af de overraskende inspirationskilder bag Christian 4.s udformning af Frederiksborg Slot, bl.a. en afgørende rejse i sommeren 1606, hvor Christian besøgte sin søster og svoger, dronning Anne og kong James i England. Dr.phil og tidl. direktør for Danmarks Kunsthbibliotek Patrick Kragelund i samtale med Steffen Heiberg, der er fhv. museumsinspektør ved Frederiksborgmuseet.

DEBAT · SØNDAG 13.40 · RØD SCENE

Stjerner og horoskoper fra oldtid til nutid

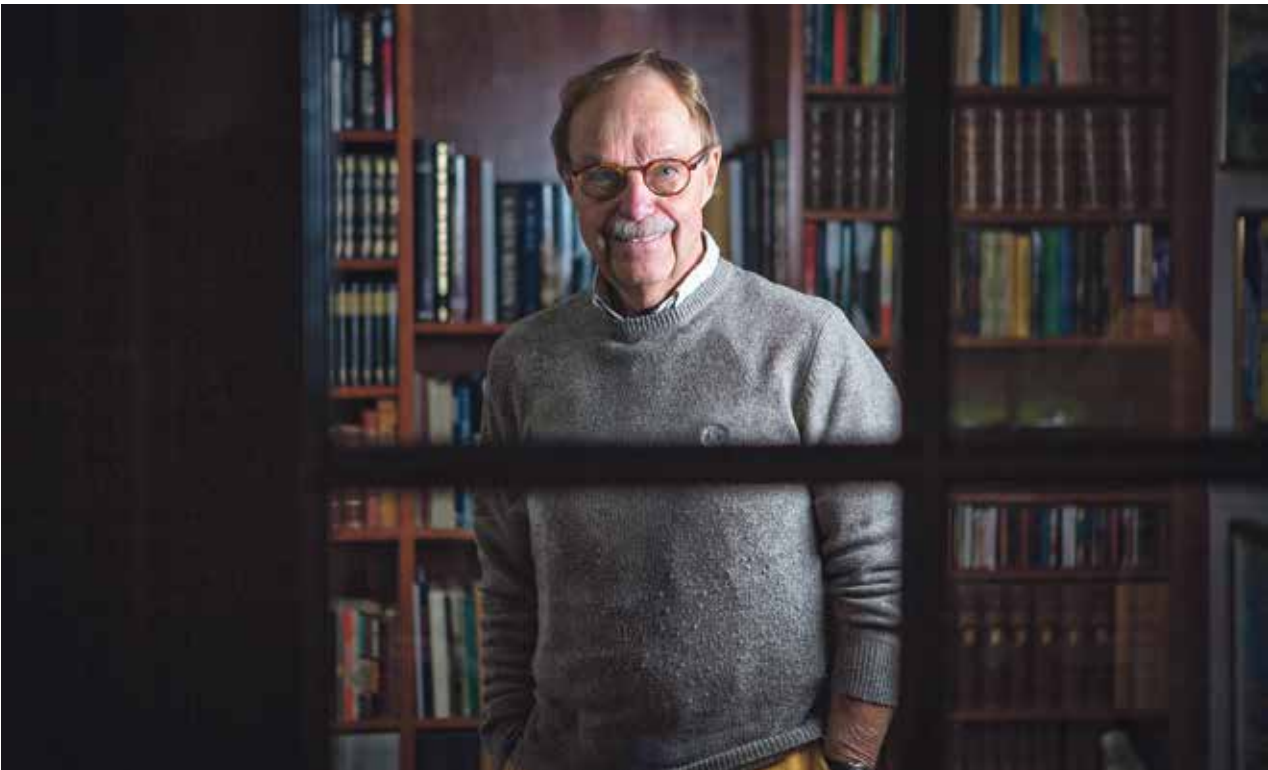
ULLA KOCH
Hvad er værre end
UVISHED
ASTROLOGI OG
VARSELSTAGNING
I OLDTIDENS
MESOPOTAMEN
MUSEUM TUSCULANUM FORLAG

At bruge stjerner og andre metoder til at spå om fremtiden er intet nyt – det går helt tilbage til babylonerne i oldtidens Mesopotamien for 4.000 år siden. Vi har arvet rigtig mange ting fra babylonernes stjerneskigge, fra stjernetegn til døgnets inddeling i 24 timer. Hør ph.d. i assyriologi Ulla Koch fortælle om, hvordan de specialuddannede varselstager i Mesopotamien brugte både stjerner og dyreindvolde til at spå om fremtiden, og hvordan det udviklede sig sidenhen.

NY B O G

H.C. Andersen var kongesøn

TEKST: SUNE NAVNTOFT • FOTO: DAN MØLLER

Tænk, hvis H.C. Andersen i virkeligheden var søn af kong Christian 8. I bogen ’Et kongeligt eventyr’ vender historiker Jens Christian Jørgensen alle de sten, der peger i retning af, at den store digter ikke var søn af et fattigt skomagerpar, men snarere havde blå blod i årene

Få livshistorier er så kendte som den om skomageren og vaskekone ns 14-årige søn, der efter en skoletid præget af ensomhed og mobning tager til København, hvor han må sande, at hans evner inden for ballet, skuespil og sang ikke rækker. Men H.C. Andersens intellekt skaffer ham på eventyrlig vis adgang til det bedre borgerskab, og han ender med at fortrylle hele verden med sine fortællinger. Han skildrer på fineste vis, hvordan fattigdom og anderledeshed ikke kan forhindre et talent i at udfolde sig, eller en ælling i at blive en svane.

Men. Det er ikke alle, der køber fortællingen om, at den store digter skulle være søn af et fattigt skomagerpar.

»H.C. Andersen er efter min

var arbejdsteorier, fordi jeg syntes, det virkede højst besynderligt, at denne knægt – uanset hvem hans biologiske forældre var – der voksede op i noget nær det usleste sociale miljø, havde adgang til herregårde og kongehuse, inden han debuterede med sit første eventyr i 1835. Men hvorfor havde han så det?« spørger Jens Christian Jørgensen retorisk.

Nu, tre årtier efter, er han klar med et uddybende svar, en genudgivelse med titlen *Et kongeligt eventyr*.

Genudgivelsen

Selvom *H.C. Andersen – en sand myte* fik en hård medfart i den of-fentlige debat, hæfter Jens Christian Jørgensen sig ved de mange positive tilkendegivelser han også modtog, især fra andre, der også betvivlede den fremherskende teori om H.C. Andersens fattige biologiske ophav. Og der skulle derfor ikke meget overtalelse til, da forlaget Hovedland gerne ville genudgive bogen. Foruden titlen og den sproglige bearbejdelse adskiller genudgivelsen sig ved brugen af kildehenvisninger.

»På et tidspunkt i skriveriet var vi oppe over 1.000 kildehenvisninger,« tilføjer Jens Christian Jørgensen.

Ud over at vidne om tre årtiers research peger de cirka 400 kildehenvisninger også på et udpluk af de mange breve, bøger og dagbøger, som teorien bygger på.

En af de dagbøger, Jens Christian Jørgensen fremhæver, er skrevet af Frederik Christian Olsen, rektor på Viborg Katedralskole

og søn af en vis fru Hermansen. I dagbogen beskriver Olsen blandt andet, hvordan hans mor, fru Hermansen, af kongehuset blev beordret til at tage med H.C. Andersen fra Odense til København i 1819, og hvordan hun først vendte tilbage til sit virke som hofdame tilknyttet Odense Slot, da H.C. Andersen efter tre år forlod København.

»Når jeg så dertil lægger, at H.C. Andersen kunne gå på Det Kongelige Teater uden at blive andet end korist, og at Fru Hermansen skaffer ham tysktimer hos Lindgreen, datidens Poul Reumert, så peger alt på, at pengene kom fra kongehuset,« siger Jens Christian Jørgensen.

Et andet eksempel, som bruges til at underbygge forbindelsen mellem H.C. Andersen og kongehuset, er knyttet til fattigstiftelsen Doctors Boder i Odense. Her insisterer prins Christian Frederik, senere Christian 8., under et officielt besøg i Odense, nemlig på at aflægge vaskekone Anne Marie Andersdatter et besøg i 1833, to år før hendes død.

Skomagersøn eller kongesøn?

Skønlitteratur er som bekendt ikke udstyret med en facitliste på bagerste side, og måske er det netop rummet for individuel fortolkning, der gør, at H.C. Andersens eventyr stadig henrykker og debatteres. Men hvad kan alle de, som hidtil har læst H.C. Andersen ud fra en forestilling om, at han var en fattig skomagersøn og ikke en bortadopteret kongesøn med adgang til det bedre borgerskab,

bruge teorien til? Har vi tolket eventyrene ”forkert” i snart 200 år?

»Jeg tror, at min teori kan bidrage til nye vinkler på nogle af hans eventyr – skabe rum for nyfortolkning. Og her tænker jeg ikke kun på *Den grimme ælling*, men også på *Klokken* og på *Hvad tidslen oplevede*,« lyder Jens Christian Jørgensens svar.

Modtagelsen

Man siger, at en dårlig generalprøve giver en god premiere. Nu er der gået mere end 30 år, siden *H.C. Andersen – en sand myte* blev udgivet, og Jens Christian Jørgensen har ikke ændret en tøddel ved sin teori, men har i stedet underbygget den yderligere.

»Jeg forventer, at reaktionerne vil være mere positive denne gang. Jeg tror, at folk vil vise respekt for de mange års arbejde, der er lagt i projektet, hvis de minder sig selv om, at det er en udvidet og bearbejdet arbejdsteor, som forklarer en lang række af de uløste spørgsmål, der knytter sig til H.C. Andersens liv. Men der vil også være nogle, som vil forsøge at finde håret i suppen, fordi der jo ikke er noget endegyldigt bevis. Men det lever jeg med,« slutter Jens Christian Jørgensen.

’Et kongeligt eventyr – En biografisk fortælling om H.C. Andersen’ udkommer på forlaget Hovedland den 2. april.

Marcel Proust På sporet af den tabte tid

Hele værket som paperback i syv bind KUN 999,-

Paperback-udgaven er identisk med nyoversættelsen i 13 bind fra 2014.

Her er to bøger som vil berige læsningen: **Tingene Stederne Årene. Fortidens land hos Proust** af Line Petersen Larsen, 189 s. vejl. kr. 248,-

Vejen mellem Elstir og Vinteuil. Om billedkunst og musik af Christine Marstrand. 402 s. farveillustreret stort format, indb. vejl. kr. 399,-.

H.A. Brendekilde – værk og betydning i dansk kunst og kulturhistorie af Ralph Sonne, 240 s. farveillustreret stort format, indb. Vejl. kr. 329,-

Hos boghandleren eller multivers.dk

TO BØGER OM NYE MULIGHEDER

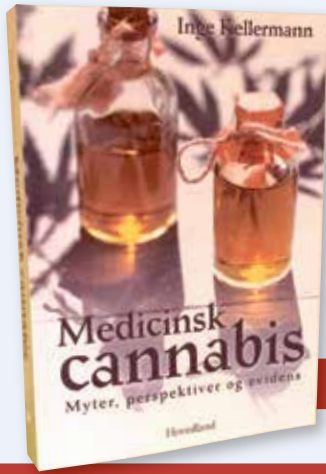

NY BEHANDLING AF KRÆFT ...

Kræft eller cancer handler om mangel på energi. Det er en stofskiftesygdom. Det er den ny eller i virkeligheden den gamle opdagelse, som Travis Christofferson snublede over.

Bogen afrundes med en række KETO-opskrifter, med vægt på sundt fedt og grønt, der følger Christoffersons anbefalinger. Carsten Vagn-Hansen har skrevet introduktion til bogen.

Kr. 299,95

CANNABIS ÅBNER NYE MULIGHEDER ...

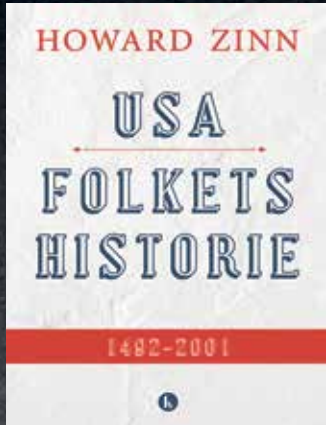
Inge Kellermanns bog handler om medicinsk cannabis til behandling af alvorlige og sommetider invaliderende, livstruende sygdomme og smertelidelser.

Det er den første store, veldokumenterede bog om medicinsk cannabis. Inge Kellermann arbejder for Falck Health-Care og rådgiver kræftpatienter.

Kr. 299,95

FORLAGET HOVEDLAND • WWW.HOVEDLAND.DK

HISTORIE DER FORMER VERDEN I DAG

HOWARD ZINN
USA – FOLKETS HISTORIE

Uomgængelig klassiker om de undertryktes historie i USA for første gang ude på dansk, mere aktuel end nogensinde.

MIKKEL BOLT (RED.)
AVANTGARDEMANIFESTER

“Veloplagt og vidende”

Politiken

“Tjekket inklusiv murstensantologi”

Weekendavisen

“Hvilken tid! ... Nye læsere bør stå på her”

Historie-online

Avantgarde
manifes

HÉDI FRIED
SPØRGSMÅL JEG ER BLEVET STILLET OM HOLOCAUST

“En vigtig og smuk og nødvendig udgivelse”

Politiken

“Burde være pensum i alle folkeskoler og ungdomsuddannelser”

Kristeligt Dagblad

“I al sin enkelhed en fantastisk bog”

Bibliotekernes Lektorudtalelse

Nordisk Korthandel
scanmaps.dk

fra
195,-

TRAP DANMARK

Bestil **DitKort - Trap Danmark** i ny forbedret udgave. I 2. udgave er antallet af stednavne nu øget til ca. 21.000. Dette er næsten en fordobling i forhold til før!
Du kan med 3 nemme steps vælge dit helt eget område i Danmark. Kortene er i målestokken 1:75.000.

www.scanmaps.dk/ditkort

Du kan se mere om alle de spændende Trap produkter på www.scanmaps.dk/trap

Nordisk Korthandel, scanmaps.dk - Studiestræde 30 - 1455 København K - Man - Fre 10.00 - 18.00, Lørdag 10.00 - 16.00 - Tlf. 33 38 26 38 (kl. 11-16)

’Et kongeligt eventyr – En biografisk fortælling om H.C. Andersen’ udkommer på forlaget Hovedland den 2. april.

»Det moderne menneske fortjener at kunne forstå Holberg«

TEKST: KATHRINE MARIA AMANN
FOTO: POLFOTO/SCANPIX • DAN MØLLER

’Jeppe på Bjerget’ spilles stadig på landets teatre i dag. Her ses Axel Strøbye og Buster Larsen som ridefoged og Jeppe under filmoptagelserne fra 1981.

Komediedigteren, moralisten og oplysningsfyrtårnet Ludvig Holberg (1684-1754) var på én gang tidstypisk og forbavsende moderne. Nu findes hans samlede værk i en nænsomt moderniseret nyudgivelse på 22 bind, der kan læses af alle

gang til hele det omfattende forfatterskab i en rigt kommenteret version.

Ind i det 21. århundrede
Da Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i sin tid søsatte det massive udgivelsesprojekt, fandtes kun litteraturhistoriker Carl S. Petersens næsten 100 år gamle, ufremkommelige Holbergsamling – sat med gotisk typografi og uden tekstintroduktioner. Det var således ønsket om at åbne værket op for en bredere læserskare, der ifølge selskabets direktør, Karen Skovgaard-Petersen, ansporede arbejdet.

»Moderne mennesker fortjener at kunne læse Holberg, for hans værk er ikke alene kolossalt omfangsrigt, men også i høj grad læseværdigt. Det var derfor en stor mangel, at hans samlede forfatter-skab ikke fandtes i en mere tilgængelig udgave før nu,« siger hun.

»Vi har en litteratur her, der fortjener at blive læst i skolerne, i gymnasierne, som skal indgå som en del af vores fælles referenceramme. Derfor lå der også en stor opgave i at bringe ham ind i det 21. århundrede. I at fjerne den sproglige barriere, som hæmmer læsningen. Holberg skal ikke kun være for en lille snæver skare.«

Karen Skovgaard-Petersen lægger ikke skjul på, at arbejdet har været krævende, for Ludvig Holbergs oeuvre er enormt. Mest kendt er de satiriske karakterkomedier, der udstiller menneskets hykleri og forstillelse. *Erasmus Montanus*, *Jeppe paa Bjerget* og *Den politiske kandestøber* er blandt dem, som stadig spilles på de danske teaterscener. Men hans forfatter-skab tæller foruden de 33 komedier også moralfilosofiske epistler, lyriske epigrammer, fyldig historieskrivning, erindringer, juridiske skrifter, en satirisk rejseroman på latin og meget mere. Han var

formfornyer, kendt som dansk litteraturs far og den fremmeste eksponent for oplysningsfilosofien i Norden. Og nu foreligger en god portion af de samlede skrifter foruden digitalt også i bogform. I 22 bind.

Bogudgaven tager læseren i hånden med forklarende forord, tekstintroduktioner og ordforklaringer i opslagsregistre bagerst i værkerne. Holbergs oprindelige ordvalg, formuleringer og sætningsopbygninger er bevarret, men der er indført moderne retskrivning og tegnsætning, der letter læsningen.

For netop tilgængelighed er et nøglebegreb i forståelsen af Holberg. Som oplysningsmenneske

og indædt rationalist sigtede hans forfatterskab mod det gavnlige; det nyttige for samfund og borgere. Litteraturen var et ”vehikel for moralske lærdomme og refleksioner”, som han selv beskriver rejseromanen *Niels Klims* sigte.

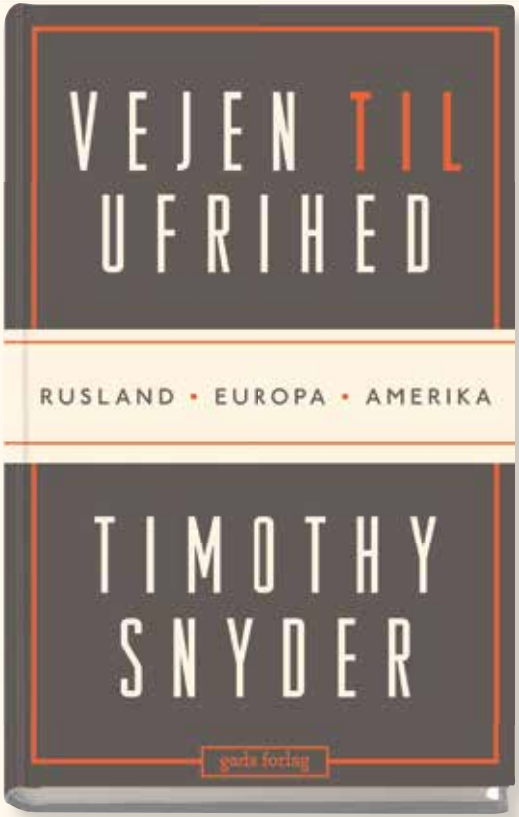
»Han så det som litteraturens altoverskyggende opgave at opdrage moralsk. At skærpe evnen til at tænke kritisk og fornuftigt. Evnen til at afveje godt og skidt og til at tage stilling. Hans værker skulle dermed både gavne og belære, men også fornøje,« slår Karen Skovgaard-Petersen fast og fortsætter:

»Holbergs bestræbelse var klar. Han ville skabe en litteratur på dansk, som var tilgængelig for en bredere del af befolkningen. Litteratur, som andre end kun den latinkyndige kulturelite kunne få gavn af.«

Desuden ville han slå et slag for det danske sprog, som mange på hans tid så ned på som et jævnt bondemål, der ikke egnede sig til litteratur: ”Det danske sprog i sig selv har sandelig store dyder og er besynderlig bekvemt til poesi, hvorfor de farer vild, som anser det danske sprog så ringe,” fastslår han i historieværket *Danmark og Norges beskrivelse*. Blandt de gener, Holberg flittigt benyttede, var især essayet noget nyt herhjemme. Efter fransk forbillede satte han sine fornuftsbetragtninger i system og behandlede stort som småt i epistlernes let causerende brevform. Alt fra arvesyndens teologi til parykkens historie var genstand for Holbergs enorme essayproduktion i det sene forfatterskab – og han regnes stadig for essayistikkens hjemlige faderskikkelse.

Den kulturradikale pudderparyk
Trods de moderne takter mod tolerance, tilgængelighed og demokratisk dannelse var Holberg først som sidst et sandt 1700-talsmenneske. Han blev født i det bedre borgerskab i det dansk-norske dobbeltmonarki i Bergen i 1684. En brydningstid mellem gammelt og nyt med en blanding af gryende oplysningstid, enevælde, kristen pietisme og meget andet. Holbergs forfatterskab bar præg af det hele. Hans stil var overvejende klassisk, inspireret af store antikke tænkere og forpligtet på oplysningens krav om klarhed, fornuft og nytte. Han repræsenterede dermed den tidlige oplysningstids naturtænkning, der talte for fremskridt, ytringsfrihed og

F O R T S Æ T T E S >

MØD DEN PRISBELØNNEDE
AMERIKANSKE HISTORIKER TIMOTHY SNYDER
PÅ DRK-SCENEN SØNDAG KL. 11.30

”Minutiøst veldokumenteret og elegant velskrevet.”
– Kristeligt Dagblad

”Dybt fascinerende – og urovækkende – læsning.”
– Politiken

”Yderst grundig og relevant historisk nutidsanalyse af den politiske og demokratiske udvikling i Rusland, Europa og USA.” – historie-online.dk

NOMINERET TIL ÅRETS HISTORISKE BOG

– Politiken

– Berlingske

– Nordjyske Stiftstidende

– Avisen Danmark

MØD POUL DUEGAHL PÅ GRØN SCENE LØRDAG KL. 12

gads forlag

Holberg leverede ikke bare sjove karikaturer på samtidens arketyper, men eviggyldige menneskefigurer, vi stadigvæk kan spejle os i

Direktør i DSL, Karen Skovgaard-Petersen

F O R T S A T >

kvinderettigheder.

»Mange af de værdier, vi i dag hører partier som Det Radikale Venstre slå på,« reflekterer Karen Skovgaard-Petersen.

Nogen feminist i nutidig forstand var Holberg dog næppe, selvom ligestilling er et tema i store dele af hans forfatterskab, slår hun fast:

»For en oplysningsmand som Holberg var det direkte fornuftsstridigt, at kvindernes evner ikke kom samfundet til gode, men bare 'gik til spilde' i hjemmet. Det virkede både upraktisk og uøkonomisk. Han så på den måde kvinden som et uudnyttet potentiale, og var mere kvinderettighedsfortaler ud fra et hensyn til samfundsnyttten.«

Fornuftsparadigmet og kampen mod dets primære fjende, pedanteriet, gennemsyrrer hele Holbergs forfatterskab, ikke kun komedierne, men også epistler, epigrammer og historieskrivningen. Det var ifølge Karen Skovgaard-Petersen især 'den kokette lærdom', han afskyede. Den snobbende dannelse, der viser sig hul og falsk, når det kommer til stykket. Han nød at udstille de pedantiske ligegyldigheder, som hofsnogen, den lærde og modemanden gjorde sig skyldige i.

»Vi kender den logiske fejlslutning 'En sten kan ikke flyve. Morlille kan ikke flyve. Ergo er morlille en sten' fra Erasmus Montanus,

som er et rammende udtryk for den meningsløse lærdom, Holberg tit gik i rette med.«

Historikeren Holberg

Holberg var ikke desto mindre også stor fortaler for det oplyste enevælde, som naturens sande orden. Besyngelserne af den enevældige styreform møder man mest i hans epokegørende historiske storværk *Danmarks riges historie*, fra årene mellem 1732 og 1735, på daværende tidspunkt den første fyldige danmarkshistorie i henved 100 år.

Selvom Holberg efterstræbte et neutralitetsideal i sin historieskrivning, lykkedes det ham ikke altid til fulde. Med kongernes krig og udenrigspolitik som omdrejningspunkt var han til gengæld ikke sen til at give udtryk for sine sym- og antipatier. Han var det, man i samtiden kaldte en 'pragmatisk historiker', dvs. en historieskriver, der forpligtede sig på at skrive sammenhængende, nyttigt og lærerigt, med blik for fortidige begivenheders indflydelse på samtiden.

Og også her var det vigtigt for Holberg, at hans skrifter nåede ud til den brede befolkning, påpeger Karen Skovgaard-Petersen:

»Han skrev underholdende og med en let pen – også i sin historieskrivning. Værkerne er både fængende og godt fortalt med samme sans for sproglige spidsfindigheder og satire som i de skønlitterære tekster. Han ville være

folkets historiker og ikke kun de lærdes, og derfor formulerede han sine historieskrifter på dansk og ikke latin, som ellers var kutyme på den tid.«

Målt i sider udgør de historiske skrifter langt den største del af det samlede forfatterskab, hvilket formentlig skyldes, at han ikke gik så voldsomt kildekritisk til værks,

HOLBERGS MODERNE, TOLERANTE MENNESKESYN

»Jeg holder for at man må elske dyd og redelighed hvor den end findes, enten den er i Europa, Asien, Afrika eller Amerika, enten den er på denne eller hin side af ækvinoktiallinjen; og derfor, ligesom jeg har større ærbødighed for en skikkelig soldat end for en usikkelig præst, for en dydig samaritan end for en udydig levit, så holder jeg hellere venskab med en redelig jøde, hedning eller mahomedan end med en kristen der intet har uden det blotte navn af kristendom.«

Fra Ludvig Holbergs 'Kærlighed til alle mennesker', Epistler 2.

vurderer Karen Skovgaard-Petersen.

»Det gik nok lidt hurtigt indimellem, og han har heller ikke holdt sig for god til at skrive af efter samtidige kilder på fransk, tysk og engelsk. Han ville ikke bestå en nutidig plagiattest, lad mig sige det sådan. For ham var det væsentligere at komme hurtigt frem til en central moralsk pointe – og så skød han gerne en genvej. Men i det store hele var han nu en ret troværdig historieskriver, og især er hans danmarkshistorie virkelig gennemarbejdet og stadig et vigtigt værk.«

Holbergs monumentale forfatterskab placerer sig overordnet set centralt i såvel den danske som den norske litteraturhistorie. Som en af oplysningstidens hovedskikkelser giver han med sine værker indblik i en skelsættende historisk epoke, men de rummer også en overraskende moderne moralfilosofi og slående skarpsindige samfundsagttagelser, slår Karen Skovgaard-Petersen fast.

»Holberg leverede ikke bare sjove karikaturer på samtidens arketyper, men eviggyldige menneskefigurer, vi stadigvæk kan spejle os i.«

LUDVIG HOLBERGS HOVEDVÆRKER BIND 1-22 OMFATTER:

Komedier (i syv bind)
Danmarks riges historie (uddrag) (i tre bind)
Epistler (i fem bind)
Niels Klim
Moralske tanker
Peder Paars
Natur- og folkeretten
Skæmtedigte
Udvalgte epigrammer
Levnedsbreve

Værkerne ledsages af indledninger, omfattende ordforklaringer og oversættelser af passager på fremmedsprog og er udkommet på Aarhus Universitetsforlag.

Nationalmuseet

Mød Vikingerne

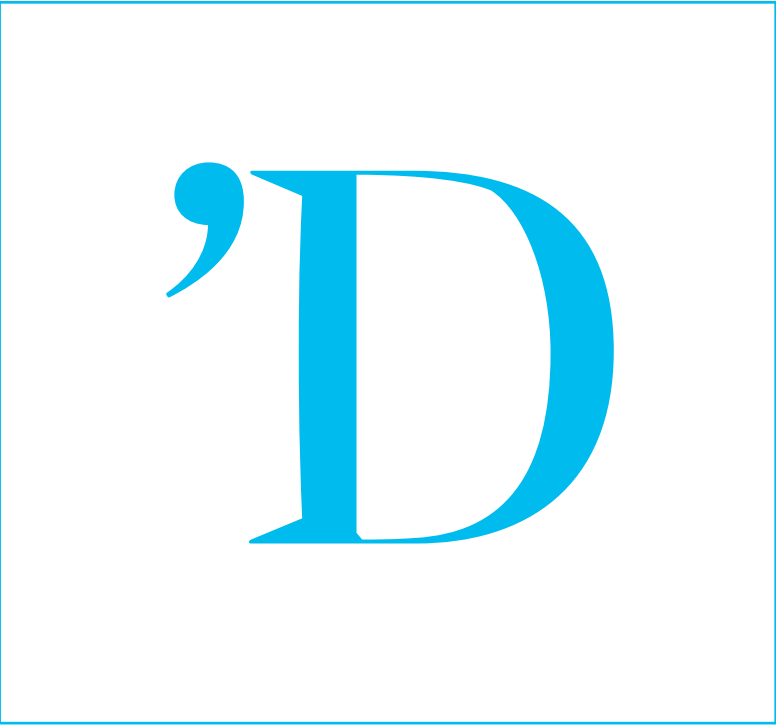
Hvad er myte?
Hvad er virkelighed?
Hvor går grænserne mellem fakta og fiktion?

Vi finder forankring i de nære fortællinger

TEKST: ASTRID SANDVAD KUDAHLM
FOTO: JENS CHRISTIAN TOP/SCANPIX

”Kan du huske dengang ...?” Vi danskere elsker at dyrke vores lokale historie. En disciplin, der har rødder tilbage til 1800-tallet, men især tog fart med kommunalreformen i 1970. I dag er der atter stigende interesse for lokalhistorie. Det nære forankrer os i en verden i opbrud, forklarer historiker

e gamle fra Odense’, ’Kolding No-stalgi’ og ’Gamle Århus’. Mange byer har fået deres egen Facebook-gruppe, hvor fotos og fortællinger fra gamle dage ivrigt deles, og den lokale historie dyrkes. Ligesom de mange lokalhistoriske bøger, som hitter hos boghandlerne i disse år, vidner Facebookgrupperne om en stor og voksende interesse for lokalhistorie. Det samme gør stigende medlemstal hos landets lokalhistoriske foreninger. I en tid, hvor verden bliver stadigt større for de fleste, er det lokale nemlig blevet det sidste holdepunkt. Det vurderer historiker og stadsarkivar i Kolding, Lene Wul, er en af de væsentligste årsager til, at danskere i stort tal er begyndt at dykke ned i de lokale fortællinger.

»Vi lever i en tid, hvor globalisering og det flygtige internet betyder, at vi får et større behov for noget nært og noget konkret, der kan give os en identitet og et tilhørsforhold. Familien, religionen eller den faste bopæl er ikke længere det, der rodfæster dig, så det lokale er blevet det sidste holdepunkt,« forklarer hun og uddyber, at selvom interessen for det lokale

ser ud til at stige, er den ikke ny.

»Der har altid været et publikum for den nære historie. Den historie, hvor du mere umiddelbart kan identificere dig med fortiden, end du kan med for eksempel kongerne og dronningerne og de store statsmænd. Der er en forskel mellem det lokale og så det nationale, når det handler om almindelige borgeres brug af historien.«

Hvor det hele begyndte

Det er netop det nære og genkendelige, der især adskiller lokalhistorie fra andre historiediscipliner. Og så graden af detaljer. Herhjemme er disciplinen udsprunget af de såkaldte topografiske beskrivelser, stedspecifikke beskrivelser, som man begyndte at lave i 1600-tallet, men som først i 1800-tallet fik karakter af egentlig historieformidling. Det mest omfattende topografiske værk, vi har, er *Statistisk-topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark*, bedre kendt som *Trap Danmark*. Værkets første udgave blev redigeret af Jens Peter Trap, købmands- og kongelig kabinetssekretær,

Alle egne af Danmark har deres specifikke særkender – som for eksempel den tilsandede Sct. Laurentii Kirke ved Skagen.

i årene 1856-60, med hjælp fra op mod 2000 præster, degne, godsejere og andre lokale forfattere. Og Jens Peter Trap var en mand med sans for detaljen. Med nøjagtige beskrivelser af åers udløb, bakkers skrån timer, træarter og den præcise placering af landsbyer og gårde dokumenteret med både kort og tegninger fylder hans værk hele 2500 sider. I disse år udkommer sjette udgave af *Trap Danmark*, og selvom der er løbet meget vand i åen siden Jens Peter Traps tid, bygger værket stadig på samme grundopskrift: omfattende beskrivelser af landskabets tilblivelse fra istiden til i dag, landsbyer og købstæder, herregårde, skove, grønne områder, fortidsminder, monumenter, markante personer, lokalt kultur-, samfunds- og erhvervsliv. Men hvor *Trap Danmark*’ første udgave primært var en opgørelse over landets ressourcer til strategisk brug – for eksempel blev Traps opgørelser brugt til et landbytte med tyskerne efter krigen i 1864 – tjener udgivelserne i dag et andet formål.

»De henvender sig i bred forstand til alle, som har en interesse i et særligt område af Danmark. Det kan være der, de er født, bor, arbejder eller har fritidshus,« fortæller Niels Elers Koch, direktør og chefredaktør for *Trap Danmark*. Fordi værkets formål har ændret sig, har indholdet også skiftet karakter, så for eksempel dialekter, lokale kulturinstitutioner og litteratur nu også fylder godt i værket, som, når det står færdigt i 2021, tæller 34 bind.

»I dag ser vi ressourcer på en anden måde end dengang. Det er også for eksempel kunst i det offentlige rum, grønne områder og bymiljø. Men Trap er stadig i sin essens en beskrivelse af stederne, sådan som det ligger i ordet topografi,« forklarer Niels Elers Koch.

»Vi skeler selvfølgelig hele tiden til de store linjer i Danmarkshistorien, men vi prøver at trække frem, hvordan det har påvirket det enkelte lokalområde, hvad der er unikt for hver egn, og hvad det har betydet for de mennesker, der har boet der.«

Forbindelse til fortiden

Niels Elers Koch har netop gennemlæst teksten om Lemvig Kommune, der skal udkomme til som-

mer i et bind, der også beskriver Skive, Struer og Holstebro Kommuner. Inden da udkommer et bind om Høje-Taastrup, Albertslund, Glostrup, Rødovre, Ishøj og Vallensbæk Kommuner. De to bind vidner om bredden i Traps danmarksbeskrivelser og dermed i dansk lokalhistorie.

»Det er imponerende, hvor stor variation det her lille land indeholder, og hvordan de naturgivne vilkår stadig præger vores nutid,« siger Niels Elers Koch. *Trap Danmark* viser for eksempel, hvordan kulturen har udviklet sig forskelligt i områder med fede frem for magre jorde.

»På de fede jorde ligger landsbyerne tæt, imens vi på de magre jorde primært finder enkeltgårde og dermed ikke det samme fællesskab. Så de naturgivne vilkår har præget os og gør det jo stadig i dag, hvor klimaændringer for eksempel begynder at få betydning for, hvordan vi bosætter os,« siger Niels Elers Koch.

Hvor de første fem udgaver af *Trap Danmark* tog udgangspunkt i de danske sogne, er sjette udgave opdelt efter kommuner, fordi sog-

net ikke længere har samme betydning, hverken administrativt eller for den enkelte borger.

»Engang vidste du præcist, hvilket sogn du var født i. Du blev gift med en fra dit eget sogn eller nabo-sognet og var ikke så mobil, men i dag ved folk sjældent hvilket sogn, de er født i,« forklarer Niels Elers Koch. Men faktisk har omlægningen fra sogne til kommuner og sidenhen kommunesammenlægningerne i 1970 og 2007 også i sig selv påvirket interessen for lokalhistorie. Det forklarer Lene Wul fra Kolding Stadsarkiv.

»I forbindelse med kommunalreformen i 1970 begyndte det at blomstre frem med lokalarkiver, fordi mange havde en bekymring for, om de små områder og byers historie skulle forsvinde. Det var også i 1970, at *Koldingbogen*, en klassisk årbog som den, mange byer udgiver hvert år, blev skabt,« fortæller hun. Lene Wul er i kraft af sit arbejde på Kolding Stadsarkiv redaktør på *Koldingbogen*, som med bidrag fra lokale skribenter stadig udkommer hvert år. Hun fortæller, at både bogen og det lokale arkiv, trods Facebookgrupper og den igangværende digitalisering af arkivernes materialer – stadig bliver brugt og besøgt af byens borgere. Også de yngre.

»Man kunne tro, at digitaliseringen ville få årbøgerne til at forsvinde og det fysiske arkiv til at miste relevans, men vi oplever faktisk en stigende interesse og har samtidig formået at nå ud til et yngre publikum.« Hun forklarer den brede målgruppe med, at lokalhistorie netop kan sælges som andet end historie.

»Det handler jo bare om at være interesseret i det sted, man bor,« siger hun og uddyber: »Der, hvor du oplever en forbindelse med fortiden, bliver den relevant for dig. Enten fordi du kan genkende noget eller huske noget, eller fordi du bliver nysgerrig på noget, der er så meget anderledes end den måde, du selv lever på i dag.«

Et aktivistisk potentiale

Frygten for at miste de lokale historier, som skabte mange af landets lokalarkiver i 1960’erne og 70’erne, eksisterer stadig. Det mener i hvert fald Peter Olesen, forfatter og foredragsholder. Han har siden slutningen af 1980’erne skrevet og debatteret om lokalhistorie. Til april er han aktuel med bogen *Stille Odense*, hvor han selv blev udlært journalist, og til efteråret kommer en bog om hans barndomsvej Bakkekammen i Holbæk, *Børnene på Bakkekammen*. Han forbinder interessen for lokalhistorie med et ønske om at engagere sig i sit lokalmiljø og have indflydelse på det.

»Folk interesserer sig for de steder, de bor, fordi de gerne vil engagere sig. De er ikke ligeglade med,

hvad der rives ned, eller med hvordan facaderne i byen ser ud,« fortæller han og peger på, at den store interesse for lokalhistorie ikke kun handler om fortiden, men også har et fremadrettet potentiale. »Det handler jo også om at påvirke, hvordan ens by eller område udvikler sig fremover. Det kan man bedst, hvis man kender den lokale historie.«

Det samme fortæller *Trap Danmark*’s chefredaktør, Niels Elers Koch. Selvom *Trap Danmark* ikke har noget aktivistisk formål, men sagligt beskriver det danske land, har han også et ønske om, at bedre kendskab til de enkelte steder kan påvirke borgere og beslutningstagere.

»Du knytter oplevelser til steder, og hvis du forstår noget mere om et sted, så holder du også mere af det. Så jeg håber og tror, at hvis man får bedre viden og indsigt i sine egne steder, får man også et bedre grundlag for at opleve og udvikle dem i fremtiden.«

Peter Olesen: ’Stille Odense’ udkommer på Forlaget Frydenlund til april 2019.

Peter Olesen og Jesper Jespersen (red.): ’Børnene på Bakkekammen’ udkommer på Forlaget Frydenlund i efteråret 2019.

4

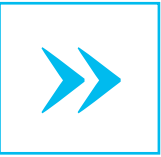
AKTUELLE UDGIVELSER

’Trap Danmark bind 30’
(Høje-Taastrup, Albertslund, Glostrup, Rødovre, Ishøj, Vallensbæk), februar 2019.

’Trap Danmark bind 31’
(Brøndby, Hvidovre, Taastrup, Dragør, Bornholm), forventet udgivelse maj 2019.

’Trap Danmark bind 7’
(Lemvig, Skive, Struer, Holstebro), forventet udgivelse juli 2019.

’Trap Danmark bind 8’
(Viborg, Ikast-Brandeborg), forventet udgivelse august 2019.

Familien, religionen eller den faste bopæl er ikke længere det, der rodfæster dig, så det lokale er blevet det sidste holdepunkt.

Lene Wul, stadsarkivar i Kolding

NY B O G

Danmark i klemme mellem Øst og Vest

TEKST: MICHELLE ARROUAS • FOTO: FRA BOGEN

Den tidligere diplomat Peter Hertel Rasmussen er aktuel med en bog om den danske Tysklandsbrigade, som spillede en afgørende rolle for landets gradvise opgivelse af neutralitetspolitikken i efterkrigsårene

De fleste danskere ved, at der efter Anden Verdenskrig opholdt sig flere hundrede tusinde tyske flygtninge på dansk jord, og at der var omfattende politisk debat om, hvornår og hvordan man kunne sende dem hjem. Endnu flere vil nok kunne huske historietimerne om Slesvig-Holsten og debatten om, hvor grænsen skulle gå. Det har til gengæld fået mindre plads i historiebøgerne, at Danmark sendte en besættelsesstyrke på flere

jævnlige besøg i arkiver i Danmark og udlandet.

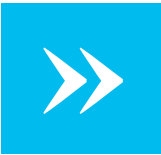
Taknemmelighed og neutralitet
Selvom han kendte en del til brigadens historie på forhånd – han har endda arbejdet sammen med diplomater og embedsmænd, der har underskrevet nogle af de dokumenter, han har gransket i arkiverne – var der overraskelser.

»Den største overraskelse var, hvor meget vægt England lagde på, at vi kom med og udsendte en dansk brigade til Tyskland,« fortæller forfatteren.

I bogen beskriver Peter Hertel Rasmussen den politiske kontekst for, at Danmark udsendte 4000 mand til Oldenburg under britisk kommando i sommeren 1947: Det skete i kølvandet på Anden Verdenskrig og mens Den Kolde Krig var under opsejling. Danmark vakte mellem den store taknemmelighedsgæld, mange danskere følte overfor Storbritannien efter krigen, og det neutralitetsprincip, der kendetegnede landets udenrigspolitik fra 1945-1949, i al fald officielt.

»Tysklandsbrigaden var jo egentlig modstridende med neutralitetspolitikken, som gik ud på, at vi

ikke ville bindes til nogen af de fire sejrende stormagter efter krigen – Storbritannien, USA, Frankrig og Sovjetunionen – og den danske regering gjorde meget for at understrege, at det ikke var på grund af forholdet til England, at man udsendte brigaden. Man ville gerne give indtryk af, at Danmark samar-

Man ville gerne give indtryk af, at Danmark samarbejdede med både øst og vest

Forfatter Peter Hertel Rasmussen

bejdede med både øst og vest.«

Dansk balancegang
Den britiske regering var til gengæld meget opsat på at få Danmark til at vælge side og bryde med neutralitetspolitikken.

»For England var det væsentligt, at Danmark var med i en eller anden form for militært samarbejde, og i England havde man den opfattelse, at hvis Danmark sendte en Tysklandsbrigade afsted, så ville Danmark have bundet sig til de vestlige lande,« fortæller Peter Hertel Rasmussen.

Da NATO blev grundlagt i 1949, var Danmark et af de 11 lande, der underskrev traktaten, og resten er historie. Men Danmarks udenrigspolitik i årene fra 1945-1949 er langt fra lige så entydig, som det tidlige NATO-medlemskab kunne få det til at syne af, og Tysklandsbrigadens rolle i opgivelsen af neutralitetsprincippet har – indtil nu – været underbelyst.

»Det giver et andet syn på Danmarks balancegang mellem øst og vest i efterkrigsårene og den tidlige kolde krig – og på udviklingen af dansk udenrigspolitik,« siger Peter Hertel Rasmussen.

V O X P O P

Faglitterære læseoplevelser

TEKST: KAREN FJORDSIDE PONTOPPIDAN

Anders Laugesen

Forfatter og radiovært på P1-programmet "De højere magter"

»Jeg er vild med *A History of Christianity* af Diarmaid MacCulloch, fordi den for første gang beskriver kristendommen som en proces og viser, hvordan kristendommen er formet af historiske begivenheder. Den giver mig en ny forståelse af min tro.«

»Jeg glæder mig til at læse Uffe Jonas' *Solen ved midnat*, som viser de mere esoteriske tanker, der er med til at forme Grundtvig. Der er noget vildt og uregerligt over den måde, Jonas går til Grundtvig på, og jeg fornemmer et nybrud her.«

Anette Elisabeth Warring

Professor ved Roskilde Universitet

»I den smukke *Landscape for a Good Woman* viser Carolyn Steedman, hvordan hun med historisk viden og aktivt erindringsarbejde ændrede sin livshistorie, som var formet af sociale vilkår og kulturelle normer i en arbejderklassefamilie i London.«

»Den aktuelle debat om vores samtidss fællesstræk med 1930'erne har forstærket min lyst til at læse Victor Klemperers dagbog *Jeg vil aflægge vidnesbyrd til det sidste*, om hvordan umenneskelighed gradvist kom til at gennemsyre det tyske samfund.«

Kirsten Gynther Holm

Direktør i rejsebureauet Viktors Farnor

»Min største læseoplevelse har været Peter Frankopans *Silkevejene* – et digert værk med beskrivelser af, hvordan Silkevejens netværk af veje bragte nye tanker og religioner med sig og forbandt Østens og Vestens skikke, sprog og idéer.«

»Hans Munk Hansens *Isfahan* – *Stor arkitektur gennem et årtusinde* er en stor arkitekts kærlighed til den smukkeste by i Iran, det gamle Persien. Jeg glæder mig til at opleve byens særegne arkitektur gennem Munk Hansens beskrivelser og mageløse fotografier.«

Tissel Lund-Jacobsen

Historiker og museumsinspektør ved Øhavsmuseet, Faaborg

»I sin bog *25 statsministre* beskriver Søren Mørch Danmarks statsministre i det 20. århundrede og deres forhold til magtudøvelse, deres politiske metoder, triumfer og nederlag. Mørch fortæller levende og morsomt om de meget forskellige personligheder.«

»Poul Duedahls bøger er altid velskrevne og fængende, og jeg glæder mig til at læse hans bog *Velkommen på bagsiden* – *Danmarkshistorien på vrangen*, som stod på min ønskeseddel, allerede før den var udkommet.«

Anette Stavenso Møller

Museumsinspektør ved Det Grønne Museum, Auning

»Jeg har nydt at læse Asbjørn Romvig Thomsens bog *Uægte børn og ugifte forældre* – *udstødte eller integrerede?* De mikrohistoriske personbeskrivelser holder min interesse fanget, og bogens argumenter er underbyggede med tabeller og sammenligninger.«

»Jeg glæder mig til at læse Bo Fritzboegers bog *En lumpen stødder* om herremanden Hans Rosborg og hans liv på Ormstrup Gods. Det bliver spændende, hvordan Fritzboeger med udgangspunkt i 1700-tallets Midtjylland får liv og landskab kædet sammen.«

HISTORIE.
MERE
LEVENDE

Mød os på
HISTORISKE DAGE
i Øksnehallen

Politiken Historie fortæller levende om vigtige historiske begivenheder, der kan hjælpe os med at forstå vores egen tid. Få 100 siders magasin ind ad døren seks gange om året.

3 numre for 299 kr.
Bestil på tlf. 70 15 02 02 eller politikenhistorie.dk

NY B O G

Grisens kulturhistorie

TEKST: KAROLINE KJÆR HANSEN • FOTO: CHRISTIAN SØRENSEN/SCANPIX

Grisen er alle steder i dansk historie og gastronomi. Det gør den til en interessant størrelse, hvis fortælling nu skildres i bogen ’Grisen. En kulturhistorisk og gastronomisk fortælling’

Svin eller gris? Kært barn mange navne. Hver eneste aften serveres der stegt flæsk, flæsksteg eller frikadeller rundt omkring i danske hjem, og også i udlandet har mange fået smag for det gryntende, og altædende dyr. Hvert år eksporteres 27 millioner grise – eller 90 procent af den danske svineproduktion – ud af det danske land, hvorfor Danmark i dag indtager pladsen som verdens næststørste svineproducent.

»Fordi grisen er så tæt knyttet til vores nationale identitet både som eksportvare og i vores egne retter, er det interessant at dykke ned i dens historiske dimensioner,« forklarer Helle Brønnum Carlsen, der har skrevet en ph.d. om mad og æstetik, er lektor i madkundskab ved Københavns Professions-

højskole og er forfatter til bogen *Grisen. En kulturhistorisk og gastronomisk fortælling*. Ifølge hende kan grisens rødder spores helt tilbage til år 6.000 f.Kr., hvor vildsvinet udvandrede fra Centralasien i tre retninger, og i Danmark var man lynhurtig til at tage grisen til sig.

Fra det vilde svin til nutidens systematiske svineproduktion er der imidlertid lang vej, og grisen har gennem årene indtaget forskellige funktioner i det danske samfund. Fælles for dem alle er dog, at den har spillet en betydelig rolle på såvel det individuelle som kollektive plan.

Fra ’gris’ til ’svin’

Det er først fra midten af 1800-tallet, at man i Danmark begynder at have større grisehold:

»I størstedelen af tiden har grisen fulgt danskerne som et husdyr, og stort set hver husstand havde et svin, som man kunne bruge som en form for skraldespand til madrester og så slagte sidst på året, når det havde spist sig tyk og fed.«

»Det er også derfra traditionen med at spise flæsksteg til jul stammer,« forklarer Helle Brønnum Carlsen og understreger, at grisen for mange familier spillede en nødvendig rolle i deres overlevelse, og at den også optrådte i det danske bybillede i alle disse årtier, fordi grisen som et af de eneste dyr ikke behøver en mark at græsse på.

Konturerne til den svineproduktion, vi kender i dag, anes først fra 1860’erne, hvor danskerne begynder at avle på grisen. En avl, der tog fart under industrialiseringen og skabte grobund for et særskult handelsfællesskab med England, men som på mange måder også eskalerede:

»Efter Anden Verdenskrig bliver produktionsforholdene så effektiviserede, at det simpelthen løber løbsk omkring 1970’erne, fordi man vil producere så mange grise, at man tager de små grise fra deres mødre alt for tidligt, så de bliver syge og skal have penicillin, hvilket har skabt hele MRSA-problematikken,« fortæller Helle Brønnum Carlsen og forklarer, at det også medførte, at svineproduktionen blev meget udskældt i løbet af 1980’erne.

Denne udvikling fra husdyr til masseprodukt kan måske også for-

klare, at dyret går under flere navne; ’gris’ er mere personligt end ’svin’, som i højere grad konnoterer anonym produktionsenhed.

Grisens renaissance

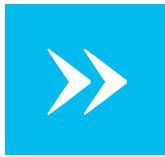
Selvom grisen på mange måder stadig er forbundet med udskældte produktionsforhold og også har været central i flere samfundsdebatte på grund af de religionssammenstød, som globaliseringen har forårsaget, så er grisen på mange måder siden 00’erne kommet ind i varmen igen:

»Grisen er egentlig enormt bæredygtig, fordi den udleder cirka halvt så meget CO2 som for eksempel en ko eller et lam. Det er en væsentlig faktor i dag, og derfor har flere, som genfortolker danske retter, valgt at bibeholde svinekødet,« forklarer Helle Brønnum Carlsen og henviser til eksempelvis Michelin-restauranten Noma, som har haft svinekød på menuen:

»Grisen er gået fra at være en glorificeret ingrediens til den travle husmor i 1950’erne og 60’erne, hvorefter den i høj grad blev forbundet med hverdagsmad, til i dag, hvor den er en kødtype, man finder på finere restauranter, hvor svinekød ellers tidligere var ikke-eksisterende. Grisen er blevet ophøjet til en finere spise igen, og det er egentlig en interessant bevægelse.«

Derudover er svinekødet bæredygtigt på grund af en kraftig umismag, hvilket gør, at man ikke behøver at bruge kødet i så store mængder ad gangen. Og ifølge Helle Brønnum Carlsen er sandsynligheden for, at grisen mister sin nationale status, da også meget lille:

»Nu har grisen holdt ved i 8000 år, så mon ikke den bliver ved at være der. Men det kan godt være, at den store svineproduktion holder op. Det håber jeg da,« siger hun.

Grisen er blevet ophøjet til en finere spise igen, og det er egentlig en interessant bevægelse

Forfatter Helle Brønnum Carlsen

En helt ny danmarkshistorie

Danmarkshistoriens vigtigste begivenheder fortalt af forskere i et lettilgængeligt sprog. 100 bøger a 100 sider på 100 måneder bygger bro mellem fortid og nutid. Læs mere om serien på 100danmarkshistorier.dk

Marts måneds bog, nummer 19

”Aarhus Universitetsforlags blomstrende og velredigerede serie”
Weekendavisen

Du får en GRATIS bog fra serien, når du tilmelder dig Aarhus Universitetsforlags nyhedsbrev på unipress.dk
Hent e-bogen eller lydbogen med det samme. Vælger du en fysisk bog, vil du blive bedt om at betale porto.

Aarhus Universitetsforlag

Myter dræbes, og sandheder kommer frem

TEKST: THOMAS AAGAARD
FOTO: FRA BOGEN

En af Danmarks mest aktive nazister var Ejnar Jørgensen. Her ses han heilende foran Roskilde Domhus.

Knap 80 år efter at Danmark blev besat af nazisterne, strømmer fagbøger om besættelsestiden stadig ud på bogmarkedet. Men hvorfor gider danskerne blive ved med at læse om det? To bogaktuelle historikere giver her deres bud

M

an kunne tro, vi efterhånden har hørt historien nok gange. Fra 1940 til 1945 var Danmark besat af Nazityskland og siden har danskerne nærmest været besat af besættelsen. År efter år udkommer der nye bøger om den skelsættende periode i dansk historie. Og danskerne bliver ved med at købe og læse dem.

Det kan de to bogaktuelle historikere Niels-Birger Danielsen og Ole Ravn bekræfte. De har begge skrevet flere bøger om besættelsen, og er begge endnu engang aktuelle med bøger om perioden. De tror ikke, danskernes interesse for emnet daler lige foreløbig.

»Det er blevet sagt gennem så mange år, at nu må det snart være slut med bøger om Anden Verdenskrig. Men det er fortsat år efter år, og der kommer flere og flere bøger om perioden,« fortæller Niels-Birger Danielsen.

Fra 2002 til 2015 er der blevet udgivet 4.500 værker – faglitteratur og romaner, såvel som film og personlige erindringer – om Danmark i besættelsesårene. Det svarer næsten til en ny dansk udgivelse hver eneste dag i 13 år, skriver Kristeligt Dagblad.

Myterne aflives

Fortællingen om Anden Verdenskrig er i konstant forandring. Det samme gælder om besættelsen. Efterhånden som vi får perioden på længere afstand, begynder vi også at kunne forholde os mere objektivt til den, fortæller de to forfattere.

For 50 år siden var der store tabuer forbundet med at skrive om Danmarks nazister, men de sandheder kan i dag komme på bordet, ligesom det først er i løbet af de seneste årtier, at det er blevet stuerent at forholde sig kritisk og nøgternt til de danske modstandsfolk.

Det er netop disse emner, både Niels-Birger Danielsen og Ole Ravn beskæftiger sig med i deres nye udgivelser.

Niels-Birger Danielsen's bog er tredje bind i en serie om Danmarks modstandsbevægelse, og Ole Ravns *De danske førere* skildrer de danskere, som i årene før og under krigen forsøgte at gøre Mussolini og Hitler kunsten efter og arbejde for et politisk system med inspiration fra fascismen.

De fascistiske og nationalsocialistiske danskere lykkedes ikke med deres projekt, og det er måske én af grundene til, at de fleste danskere heller ikke har hørt om dem. Men en anden grund er, at det i årtier har været vanskeligt at komme de romantiserede myter om besættelsestiden til livs, forklarer Ole Ravn.

»Jeg tror, de fleste danskere har elsket den overordnede myte om, at vi helt fra 9. april 1940 stod sammen, og at der kun var ganske få forrædere, som i øvrigt var underbegavede,« fortæller Ole Ravn om sin bog, som han håber kan være med til at aflive nogle af myterne om de danske nazister.

»De myter forsøger jeg med min bog at gøre op med. For er der noget, de danske nationalsocialister og fascister ikke var, så er det i hvert fald underuddannede. De var langt, langt bedre uddannede, end gennemsnittet af danskerne var.«

For 50 år siden var der store tabuer forbundet med at skrive om Danmarks nazister, men de sandheder kan i dag komme på bordet, ligesom det først er i løbet af de seneste årtier, at det er blevet stuerent til de danske modstandsfolk.

Det er netop disse emner, både Niels-Birger Danielsen og Ole Ravn beskæftiger sig med i deres nye udgivelser.

Besættelsestiden fortæller os noget om retssamfundet og de demokratiske værdier, som vi alle sammen hylder i dag

Forfatter Niels-Birger Danielsen

inde for de principper i en tilspidset situation?» spørger Niels-Birger Danielsen.

»Det er noget af det, vi kan bruge fortællingen om besættelsestiden til at reflektere over i dag.«

Men besættelsestiden er også vigtig for danskernes selvforståelse, bemærker Ole Ravn:

»Vi har knyttet vores nationale identitet til den periode. Derfor tror jeg heller ikke, interessen bliver udtømt lige med det samme.«

MØD DE TO FORFATTERE

Niels-Birger Danielsen er forfatter, historiker og journalist. I 2019 udkommer tredje bind i serien 'Modstand' - et firebindsværk, der samler hele beretningen om den danske modstandsbevægelse. Forud for den serie har han skrevet fire bøger om Anden Verdenskrig. 'Modstand 3' udkommer på Politikens Forlag.

Ole Ravn er forfatter, lærer og mag.art. i nordisk litteratur. Han har i en årrække arbejdet i gymnasieskolen, hvor han har undervist i dansk og mediefag. Hans bog 'De danske førere' udkom i 2018 på Syddansk Universitetsforlag. Han har tidligere skrevet en lang række undervisningsbøger om historiske emner.

M A G A S I N G U I D E

Krudt, kugler – og kvinder

TEKST: NINA TRIGE ANDERSEN

De populærhistoriske magasiner er fulde af krig og konger, ubåde og rumrejser, vikinger og ’modige mænd’, der ’erobrede verden’. Men et magasin skiller sig ud: I Historiskan er der kun kvinder

Et hurtigt raid i en af Københavns mest velassorterede magasinkiosker resulterede i 12 populærhistoriske magasiner inklusive særudgaver. Danske, nordiske og engelske, almenhistorie og specialhistorie. Forsiderne afslører markante fællestræk: Det vrirler med mænd, våben og uniformer. Fra vikingetogter over hedengangne imperier til ørkenkrig, kold krig og Hitler.

Kun få kvinder optræder på forsiderne, bl.a. under overskriften ”Elegant kvindebande plyndrede Londons fineste butikker”. Kvinder optræder også indirekte, som genstand for mænds begær, i f.eks. ”Romerrigets undergang: Gale kejsere, sexorgier og paranoia”. Ellers er det ren krudt og kugler, erobringer (territorielle såvel som seksuelle)

Alt om (vores fantastiske) historie
På dansk udgiver Bonnier Alt om Historie og Vores Fantastiske Historie. Førstnævnte udkommer månedligt, og februarudgaven er – som så ofte før – prydet af Hitler og Stalin, et par konger i hjørnerne og så en barfodsdansende Isadora Duncan. Vores Fantastiske Historie er et ”bookasin”, en mellemting mellem en bog og et magasin, og 2018-udgaven er – temmelig forudsigeligt – opdelt i ”Oldtidens historie”, ”Bygninger og historiske steder”, ”Krig og våben” og ”Opfindelser og opdagelser”.

Historie-magasinet
Den anden store historiemagasin-udgiver på dansk er Illustreret Videnskab med det månedlige magasin Historie og jævnlige temamagasiner. Også Historie havde i februar 2019 valgt at smide navnet Hitler på forsiden, illustreret med en nazisoldat, ild og hagekors. Denne gang er det slaget ved Seelow mellem Den Røde Hær og nazisterne, der er i fokus. De seneste tre temamagasiner bærer titlerne Ørkenkrig (også Anden Verdenskrig), Oldtidens supermagter (Mayariget, Romerriget, Mingdynastiet og faraonerne) og Historiens største eventyr (bl.a. James Cooks jordomrejse og kapløbet om at nå polerne).

Maritimt og militært
Norske Maritimt Magasin og Militærhistorie er specialhistoriske magasiner. De seneste udgaver handler om bl.a. sovjetiske ubåde i norske farvande i 1968, bådmigration fra Europa til Australien i slutningen af 1940’erne, japanske soldater under Første Verdenskrig, Vietnamkrigen, og – selvfølgelig – Anden Verdenskrig, bl.a. våben udviklet i den forbindelse og breve, som tyske soldater sendte hjem.

Book of Vikings
Det britiske All About History’s seneste ”bookazine” er dedikeret til vikingerne, endnu et evigt tema inden for populærhistorien. ”De ægte vikinger – Norse søfarerne – levede et liv, der ofte var mere utroligt end nogen fiktiv fortælling,” forklares det i indledningen, og bookazinet kommer både omkring de skandinaviske nationers oprindelse samt vikingernes opdagelsesrejser, handel, hverdagsliv og de levn efter dem, der er bevaret op til nutiden.

Det klogt-kuriose
Politiken har for nylig lanceret deres eget historiemagasin, som i den seneste udgave fokuserer på ”Europa i opløsning” fra Romerriget til Brexit. Overskrifterne er fiffige, f.eks. ”En lille historie om at lave stort”, emnerne er i den se-

riøse afdeling og til dels hægtet op på aktuelle sager, f.eks. en artikel om svindel inden for staten med afsæt i Britta Nielsen-affæren i Socialstyrelsen. Heller ikke Politiken kan dog stå for Anden Verdenskrig og har bl.a. en artikel om en tysk ubåds forlis i Skagerrak.

De tunge
På engelsk findes to mere tørre magasiner, der forhandles i Danmark – BBC’s World Histories samt History Today. BBC’s udgivelse forsøger ligesom Politikens ofte at hægte fortællingerne op på aktuelle sager, som når der i den seneste udgave spørges ”Er vi på vej tilbage til en æra præget af politiske ekstremter?”. History Today er mere klassisk populærhistorisk i sit emnevalg (imperier, krige, erobringer), men tilgangen er højt kvalificeret, og skribenterne er uddannede historikere, heriblandt mange – også kvindelige – professorer.

FORVENT MERE AF DIN HUDPLEJE

BEAUTÉ PACIFIQUE

TO NYHEDER
I DEN POPULÆRE
PARADOXE
ANTI-AGE SERIE

ØJENCREME & NATCREME

EFFEKTIV ANTI-AGE MED
PROCYANIDIN OG RESVERATROL
KENDT FOR DERES
MEDICINSKE EGENSKABER
UDSÆTTER ALDERSPROCESSERNE
REPARERER SOLSKADER

MADE IN DENMARK

BEAUTE-PACIFIQUE.COM

KRIMIMESSEN
HORSSENS | 6.-7. APRIL
2019

LIG MED MERE

FÆNGSLET

KØB BILLET PÅ **KRIMIMESSEN.DK**

SYNG SPIS OG SNAK

Højskolerne
NORDEA
FONDEN

Højskolerne åbner dørene for alle.
Kom til fællessang, fællesspisning
og gode samtaler.

25. februar Gymnastikhøjskolen i Ollerup / 26. februar Den Rytmiske Højskole
26. februar Suhrs Højskole / 28. februar Nordfyns Højskole / 6. marts Rønde Højskole
28. marts Grundtvigs Højskole / 2. april Den Rytmiske Højskole / 23. april Brandbjerg Højskole
24. april Vrå Højskole / 25. april Højskolen Skærgården / 30. april Børkop Højskole
1. maj Nordfyns Højskole / 9. maj Rødding Højskole / 15. maj Nørregaards Højskole
22. maj Rønde Højskole / 23. maj Højskolen Skærgården / 5. juni Suhrs Højskole

Se mere på www.hojskolesangbogen.dk

100 sange
Klaverakkompagnement til
100 fællessange
Cd-boxsæt 250,- kan købes på
webshop.hojskolerne.dk
iTunes 129,-
App 149,-
Stream via din musiktjeneste*
*søg på Højskolesangbogen som
kunstnernavn.

RAGNAROCK
MUSEET FOR
POP, ROCK & UNGDOMSKULTUR

LYDEN AF UNGDOM

EN OPLEVELSE
I INTERNATIONAL
KLASSE

RAGNAROCK - Museet for pop, rock og ungdomskultur er Danmarks moderne og anmelderroste samtidsmuseum med fokus på musik og ungdomskultur fra 1950'erne og frem til i dag.

RAGNAROCK taler til alle sanser, hvilket gør det til et perfekt valg for et museumsbesøg.

Med sin unikke arkitektur er du sikker på at lægge mærke til RAGNAROCK. Mærk hvordan rock og popmusik har formet ungdomskulturen både i Danmark og udlandet i det sidste halve århundrede!

"MUST SEE" MUSEUM
Et af verdens 15 bedste museer indenfor moderne design og interaktive udstillinger...

National Geographic, 2017

RAGNAROCK
Museet for pop, rock og ungdomskultur
Rabalderstræde 16,
MUSICON, 4000 Roskilde
+45 46 31 68 54
museumragnarock.dk

Historien skal opleves med alle sanser

TEKST: KAREN DICH
FOTO: DAN MØLLER

Danskerne er ellevilde med historie. Den er underholdende, sætter vores samtid i perspektiv, og så er historisk bevidsthed en god kur mod rodløshed. Det siger Henrik Thorvald Rasmussen, der er festivalleder for Historiske Dage

igtig meget historieformidling foregår gennem bøger og skærme. Men man kan også møde historien med sin krop og sine sanser,« fortæller leder af festivalen Historiske Dage Henrik Thorvald Rasmussen, da jeg møder ham på hans kontor i det indre København. Den 30. og 31. marts i Øksnehallen i København vil op mod 10.000 gæster få muligheden for at opleve historien helt tæt på. Historiske Dage er sat i verden for

at formidle historie på en ny måde: Det handler om at opleve historien live. Festivalens 130 programpunkter tæller alt fra forfattersamtaler til genopførelser af historien, men festivallederen er ikke bange for, at fagligheden drukner i underholdning. »Vores publikum er ekstremt vidende om historien, rigtig mange af de foreninger, der deltager, er meganørdede. Vi skal gøre os umage for at holde fast i det stoflige; historien handler om mennesker af kød og blod. Det faktuelle kan tit komme til at trænge oplevelsen og dermed indlevelsen i baggrunden. Jeg vil gerne have, at Historiske

Dage er folkelig, letfordøjelig og underholdende,« forklarer festivallederen.

Historie handler om perspektiv Henrik Thorvald Rasmussen er cand.mag. i historie og dansk. Hans arbejdsliv har bragt ham forbi både forsikringsbranchen og fødevarerbranchen, før han endte hos Historiske Dage, men interessen for historie har aldrig været gemt væk. I mange år blev den mest dyrket i fritiden – og så har han altid søgt opgaver, der havde historisk islæt. Da han var ansat i Coop fejrede Brugsforeningen for eksempel 150 års jubilæum, og det gav anledning til at dykke ned i gamle arkiver og fortælle den historie.

»Historie handler for mig om overblik. Og om forståelse og perspektiv. Jeg bruger historien til at orientere mig i nutiden,« forklarer han.

Og den historiske interesse er han ikke alene om: Politiken har en historie-podcast og et historiemagasin, DR spytter historieprogrammer ud, på streamingtjenesterne vælter det med periodedramaer, rundt i landet arrangeres historiske byvandring, København har flere historiefestivaler blandt andet Golden Days og Historiske Dage.

– Hvorfor er vi så optagede af fortiden?

»Det flabede svar er, at det er god underholdning. De klassiske fortællinger får ekstra swing, når vi henlægger dem til 1700-tallets London med store kjoler og hvide parykker. Vi dyrker en myte om den gang, hvor alting var mere ægte: Heltene er helte, skurkene er skurke, der er 'rigtigt rige' og 'rigtigt fattige'. Og 'rigtige mænd og rigtige kvinder',« griner Henrik Thorvald Rasmussen.

Men danskernes interesse for historie hænger også sammen med en følelse af rodløshed, mener han.

»Meget af det, der bandt os sammen og gav struktur og orden, familien og nationen, smuldrer. Det efterlader os med spørgsmål om, hvem vi er, og hvordan vi skal handle. Derfor søger mange fortiden, i håbet om at den kan give nogle forklaringer,« fortsætter han.

For nogen er det blot en form for eskapisme; en flugt fra en komplekse hverdag.

»Du kan jo godt interessere dig for historien og dyrke 1700-tallet og pudderparykkerne uden at bruge det til det, jeg ville bruge det til, nemlig at forstå samtiden,« siger festivallederen.

Anden Verdenskrig sælger

Et af de emner, der tiltrækker det største publikum, er Anden Verdenskrig, og sådan har det været i mange år, fortæller festivallederen. Men de senere år har den periode fået konkurrence, ikke mindst fra Første Verdenskrig og Den Kolde Krig.

Henrik Thorvald Rasmussen antager, at det hænger sammen med en generelt stigende historieinteresse: Der bliver simpelthen plads til flere perioder, når flere deltager – både som publikum og stædeholdere.

»Jeg har selv kurateret de 130 optrædener sammen med udstillerne, og ambitionen er, at der skal være nogle nye vinkler på stoffet,« fortæller festivallederen.

»I år har vi en forfatter på programmet, der har skrevet en bog om, at Anden Verdenskrig faktisk begyndte i Asien allerede i 1930'erne, da japanerne begyndte at annektere dele af Kina. Almindeligvis opfatter vi ellers krigen som europæisk.«

3

ANBEFALINGER

Naturlig, nødvendig og retfærdig

Søndag kl. 11.30

Lensaftløsningsloven i 1919 blev til på et bagtæppe af krigsøkonomi, frygt for revolution og gullashbaroners nyrige skørlevned. Historiker, ph.d. Niels Peter Stilling og dr.phil. og kulturchistoriker Jesper Laursen trækker linjerne op i en samtale med journalist og forfatter Poul Pilgaard Johnsen.

Fortælling om Grønland

Lørdag kl. 12.30

Hvordan brænder en romanforfatter som Kim Leine så stærkt igennem hos det historieinteresserede publikum? Kim Leine løfter sløret i en samtale med Lif Lund Jacobsen, som er forsker og vejleder ved Rigsarkivets grønlandske arkivalier.

Kartoffelkur, brød og alt for lidt snaps

Søndag kl. 12.30

Husholdningslærerinden giver gode idéer under dyrtiden og viser, hvordan man laver urtefrikadeller, så tidens kostomlægning glider lettere ned. Forskningsleder, ph.d. Henriette Buus og museumsmedarbejder, cand. mag. Frederikke Heick fra Mosede Fort – Danmark 1914-18 krydser klinger.

Nyheder

Linna

Daybed med springmadras, 2 farvemuligheder. 80 x 200 cm.

4.990,-

Olan

Sovesofa, med polstrede armlæn. Fast skummadras og no-zag fjedre. 3 farvemuligheder. 140 x 195 cm.

7.990,-

Narvi

Sovesofa med sengetøjsmagasin. Springmadras med posefjedre. 2 farvemuligheder. 140 x 200 cm.

12.590,-

Blue Moon

Rosenørns Allé 2-4
1634 København V
33130131
www.blumoon.dk

»Det hårdeste har været at skrive om børnene«

TEKST: MALENE FENGER-GRØNDAHL • FOTO: FRA BOGEN

’Dødens bolig’ er titlen på Peter Langwithz Smiths nye bog og samtidig det dystre prædikat til udryddelseslejren Auschwitz-Birkenau. Udkommer på forlaget Peoples Press 23. marts

vad handler din bog om?
»Det er en beskrivelse af Auschwitz-Birkenau – historien fra start til slut. Den handler også om, hvordan området har udviklet sig efter befrielsen, og hvordan der for eksempel stadig pågår en strid mellem polske nationale interesser og jødiske interesser om ejerskabet til stedet.«

– Hvorfor har du skrevet den?
»Jeg skrev tilbage i 2004 bogen *Auschwitz – en beskrivelse*, og jeg er flere gange blevet opfordret til at skrive en opdateret udgave. Selv om jeg egentlig ikke havde lyst til at kaste mig ud i en opgave af det omfang, lod jeg mig overtale. For jeg synes, det er vigtigt, at der også på dansk foreligger en videnskabelig beskrivelse af lejrens historie. I modsætning til min første bog er denne bog 100 pct. videnskabelig, men skrevet, så almindeligt interesserede læsere kan få en masse ud af den. Og så har jeg ladet ofre og gerningsmænd komme til orde via citater.«

– Hvorfor har du valgt at lade både ofre og gerningsmænd komme til orde?
»Det er der flere grunde til. En af

de væsentligste er, at der er ting, jeg som forfatter ikke kan tillade mig at udtrykke så bombastisk og stærkt, som ofrene kan. En anden grund er, at jeg synes, at gerningsmændene skal have lov at afsløre sig selv – og det gør de i allerhøjeste grad.«

– Hvad har gjort størst indtryk på dig under arbejdet med bogen?
»Det hårdeste har været at skrive om børnene. Jeg skrev også om dem i den første bog, men i den nye bog kommer både de relativt få overlevende børn og deres mødre til orde. At arbejde med de kilder var barsk. At læse om, hvordan fødslerne foregik i lejren, det er så brutalt.«

– Hvad håber du, at bogen vil betyde for læsernes opfattelse af historien og nutiden?
»Bogen skulle gerne give en meget dybere forståelse af stedet og fænomenet Auschwitz, end det hidtil har været muligt at få på dansk. Og så er jeg ikke helt enig med dem, der hævder, at vi ikke kan lære af historien. I de her år er nationalisme, højreekstremisme og antisemitisme blevet fremtrædende mange steder i Europa. Så jeg håber, at bogen kan være med til at gøre klart, hvad forfølgelse af mindretal, marginalisering af bestemte befolkningsgrupper og hele syndebugke-fænomenet kan føre til i yderste instans. Vi har jo desværre set eksempler på etnisk udrensning i nyeste tid i Europa. Og jeg synes, der er tegn i Polen og især Ungarn på, hvor forfærdelige

afveje nationalismen kan føre til.«
»Jeg håber også, at bogen kan få flere til at besøge Auschwitz, for man får en helt anden forståelse ved at være på stedet end ved bare at læse en bog som min.«

Peter Langwithz Smith, forfatter, tidligere lektor i tysk og dansk ved Esbjerg Statsskole. Er aktuel med bogen ’Dødens bolig’, der udkommer på forlaget Peoples Press den 23. marts. Peter Langwithz Smith fortæller om sin bog på festivalen Historiske Dage.

Se det fulde program på Historiske Dages hjemmeside

Ofre frihed for fred?

Spørgsmålet om frihed eller fred er centralt i Birgithe Kosovic’ portrætroman ’Den inderste fare II’ om statsminister under Anden Verdenskrig, Erik Scavenius. Er udkommet på Politikens Forlag

– Hvad handler din bog om?
»Den er et politisk-personligt portræt af Erik Scavenius, som ledede den danske regering under besættelsen. Fokus er på de fem år og handler lige så meget om hans politiske virke som hans svære ægteskab. De samme konflikter og grundspørgsmål er på spil begge steder: Hvor meget frihed vil du ofre for freden? Hvor meget af din fred vil du ofre for friheden? Man kan ikke altid være sig selv; så må man være stoiker.«

– Hvad blev du mest overrasket over i arbejdet med bogen?
»Det var overraskende, faktisk rystende, for mig, hvor aktuelle romanens grundspørgsmål blev i de syv år, jeg arbejdede på den. I dag møder vi dødsvold fra islamister, som ikke vil være en del af vores fællesskab, og derfor melder spørgsmålet sig: Kan vi imødegå truslerne mod vores frihed uden at forråde vores liberaldemokratiske idealer? I yderste konsekvens: Kan vi gå i krig og stadig være demokrater? Det mener jeg godt.«

– Hvad håber du, bogen vil betyde for læserne og deres opfattelse af historien og nutiden?
»Jeg gik ind i arbejdet med romanen med stor respekt for Scavenius, og jeg mener fortsat ikke, at vi skal dømme ham moralsk. Men vi skal bruge hans historie til at undgå at ende som ham. Vi må ikke ende der, hvor vi ikke kan forsvare de tolerante mod de intolerante. Det kan kræve, at vi vedtager illiberale love. Vi må vide, inden for hvilke rammer vores liberale idealer fungerer, og anerkende, at der er et rum udenfor, som vi også skal kunne navigere og handle i. Det kræver stoicisme.«

Birgithe Kosovic er forfatter og har skrevet ’Den inderste fare II’, som er andet bind i en roman om Erik Scavenius. Udkommet på Politikens Forlag. Birgithe Kosovic fortæller om sin bog på festivalen Historiske Dage.

Demokrati i en krisetid

I sin bog ’Demokrati i en krisetid’ vender professorerne i statskundskab Jørgen Møller og Svend-Erik Skaaning op og ned på vores forestilling om demokratisk stabilitet. Er udkommet på Gyldendal

– Hvad handler din bog om?
»Bogen vender vores syn på demokratisk stabilitet i mellemkrigstiden på hovedet: Det overraskende ved perioden var ved nærmere eftersyn ikke, at så mange demokratier brød sammen, men at så mange demokratier overlevede. Mellemkrigstiden viser i den forstand, hvor stabilt det moderne demokrati er, når det først har slået rod – selv i mødet med kriser, der er meget værre end dem, vi har mødt i det nye årtusinde. Så der er ikke historisk belæg for, at vor tids vestlige demokratier er skrøbelige, som mange forskere og meningsdannere ellers har hævdet under henvisning til mellemkrigstiden.«

– Hvad blev du mest overrasket over i arbejdet med bogen?
»For det første hvor almindeligt det er blevet at forfægte det synspunkt, at vi i disse år ser nogle af de samme politiske udviklinger som i mellemkrigstiden. For det andet hvor beskeden succes antidemokratiske politiske bevægelser havde i en række lande i Nordvesteuropa, bl.a. Danmark, selv under 1930’ernes Store Depression – og i en situation hvor Hitler og Mussolini angiveligt havde afskaffet arbejdsløsheden og fået togene til at køre til tiden.«

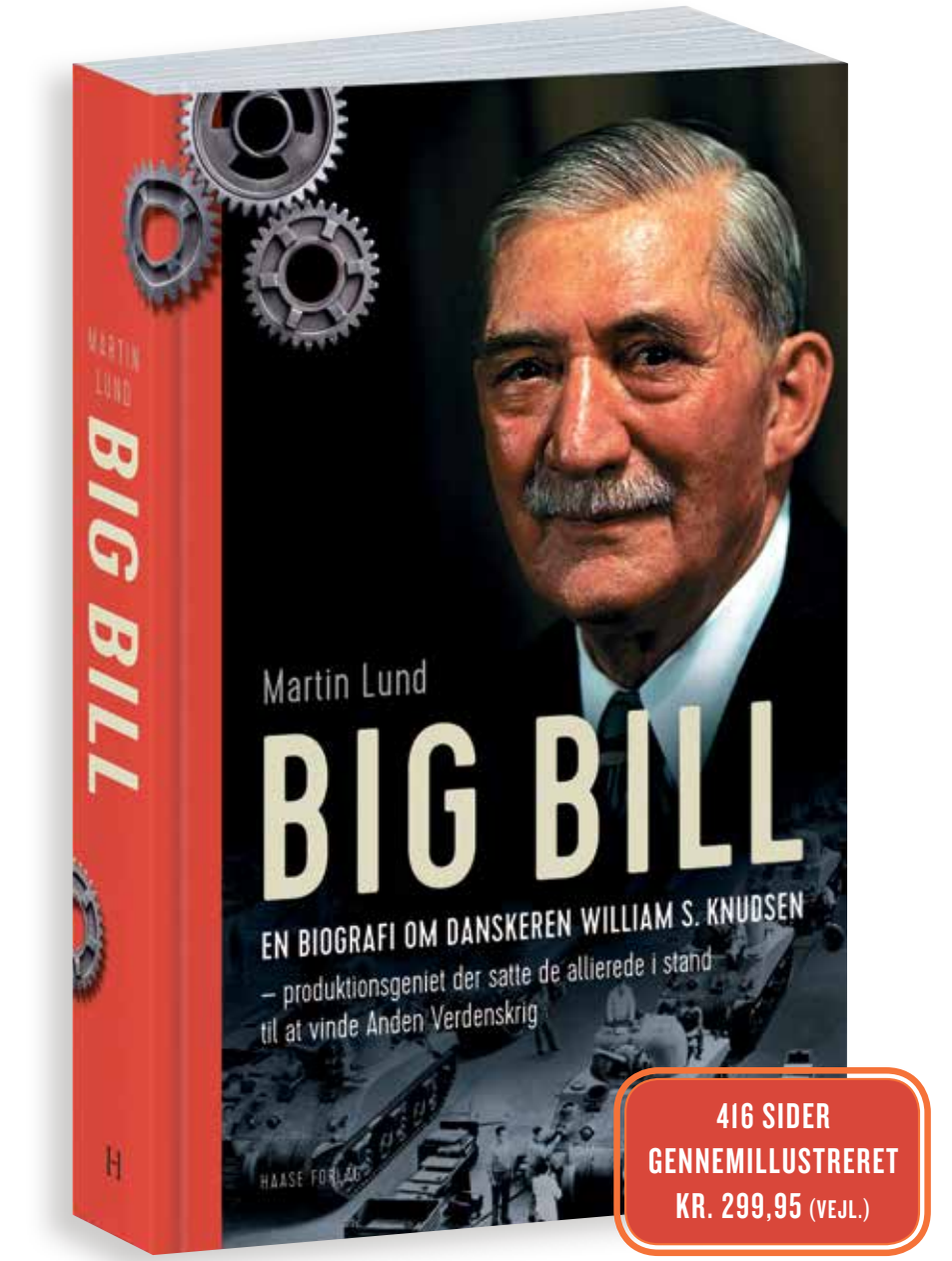
– Hvad håber du, bogen vil betyde for læsernes opfattelse af historien og nutiden?
»Mit håb er, at bogen dels vil give læserne større historisk viden om, hvad der skete i mellemkrigstiden, dels vil sætte vor tids udfordringer for demokratiet (eksempelvis populisme) i rette proportioner.«

Jørgen Møller, professor ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, aktuel med bogen ’Demokrati i en krisetid. Mellemkrigstidens Europa’, som han har skrevet sammen med Svend-Erik Skaaning, også professor i statskundskab ved Aarhus Universitet. Bogen er udkommet på Gyldendal. Jørgen Møller optræder på festivalen Historiske Dage.

HELE HISTORIEN OM DEN GLEMTE HELT

WILLIAM S. KNUDSEN

– danskeren der afgjorde Anden Verdenskrig

★★★★

»VELSKREVET ... KNUDSENS HISTORIE ER VIRKELIG FANTASTISK, OG DEN GØR LÆSEREN I GODT HUMØR.«

– KRISTELIGT DAGBLAD

★★★★

»EN BOG MAN LÆSER MED STOR FORNØJELSE.«

– BERLINGSKE TIDENDE

★★★★★★

»EN GRUNDIG BOG, FULD AF DETALJER MEN LETLÆST ALLIGEVEL. EN BOG HVOR MAN KOMMER HELT TÆT PÅ EN AF DANMARKS ALLERSTØRSTE OG MED TOTALT URET GLEMTE SØNNER.«

– DANMARKSBLOGGEN.DK

MØD FORFATTEREN PÅ HISTORISKE DAGE

30. MARTS I ØKSNEHALLEN

HAASE FORLAG · HAASE.DK

Verdensberømt femme fatale

TEKST: KAREN FJORDSIDE PONTOPPIDAN • FOTO: ULLSTEIN BILD/SCANPIX

Filmskuespillerinde Asta Nielsen var enestående som både person og kunstner. Nu foreligger hendes historie i Lotte Thranes ’Maske og menneske’. Udkommer på Gads Forlag den 15. maj

sta Nielsen (1881-1972) er kendt som 1910’ernes største danske stumfilmskuespillerinde og verdensberømt femme fatale, og med sin billed- og skrivekunst viste hun, at hendes talent også rakte ud over scenekanten. Hun var en markant kvindeskikkelse i sin samtid, og gennem sine erindringsbøger har hun aktivt

bidraget til en mytologisering af sin person. Den netop udkomne biografi *Maske og menneske* bringer læseren tættere på ikonet og personen Asta Nielsen og giver en anden adgang til hendes liv, end den, hun selv var med til at give. Vi har stillet forfatteren bag biografien tre spørgsmål, og her er hendes svar.

– *Hvad handler din bog om?*

»*Maske og menneske* handler om en kvinde – Asta Nielsen – med usædvanlige talenter og et livsforløb, der også er enestående. Hun udfoldede sig inden for en kunstart, der var helt ny, nemlig film, da hun indspillede *Afgrunden* sammen med Poul Reumert i 1910. Hun havde hverken rollemodeller eller forbilleder, men hun havde en medfødt intuition

for, hvad der lod sig gøre i dette stumme medie, hvor billeder er vigtigere end ord. Asta Nielsen var uddannet skuespiller fra Det Kongelige Teater inden for den naturalistiske spilletradition, som på det tidspunkt var det allernyeste, og hun kunne forbinde denne ikke-teatraliske spillemåde med sit store mimiske talent. Hun indspillede mere end 70 film, og de er stadig værd at se, først og fremmest på grund af hende. Hun var kult i Tyskland og det meste af Europa, og den kult og den tid har jeg også villet dykke ned i. Den ligner så meget det tidsbillede, der blev visualiseret i tv-serien Babylon Berlin – hvor jeg, mens jeg sad opslugt af den, hele tiden ventede på, at Asta Nielsen skulle dukke op!«

– *Hvad blev du mest overrasket over i arbejdet med bogen?*

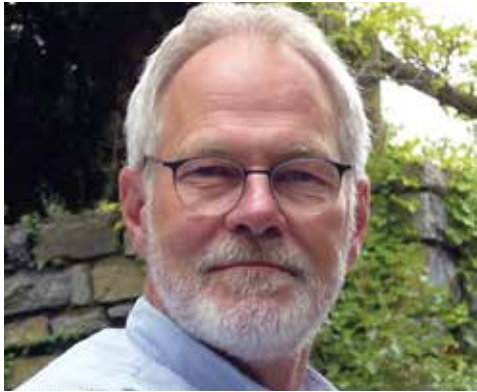
»Jeg lod mig overraske mange gange, mens jeg skrev på bogen. Jeg vidste, at hun også kunne skrive, at hun endda skrev godt, at hun fik en sen karriere som billedkunstner, efter at hun var flyttet hjem til Danmark – men jeg vidste ikke, at hun var så god til begge dele! Jeg vidste, at hun gerne spillede mandsroller – Hamlet, for eksempel – men jeg vidste ikke, at hun brugte disse roller i en form for tidlig kønskritik. Jeg vidste heller ikke, at hendes evner som performer bredte sig langt ud over, hvad man kunne forvente af en skuespiller, og ikke uden problemer for hende selv – her er der visse ligheder med Suzanne Brøgger.«

– *Hvad håber du, bogen vil betyde for læserne?*

»Jeg kan kun håbe, at læseren vil synes, hun lige har læst en god historie, at hun er blevet godt underholdt – og måske også blevet klogere på et bestemt stykke kulturhistorie.«

Lotte Thrane er seniorforsker og dr.phil. ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet. Hun er aktuel med bogen *Maske og menneske*. Asta Nielsen og hendes tid’, der udkommer på Gads Forlag den 15. maj. Lotte Thrane kan opleves på festivalen Historiske Dage.

Romernes hav

At adgang til vand spiller en betydelig rolle for en nations dannelse og selvbillede er det klare budskab i historiker Tønnes Bekker-Nielsens bog ’Mare Nostrum: Romerne og havet’. Er udkommet på Aarhus Universitetsforlag

– *Hvad handler din bog om?*

»Min bog handler om, hvordan Rom i perioden mellem 340 f.Kr. og 40 e.Kr. udvikler sig fra at være en lille by i Italien til at blive en stormagt, der underlægger sig hele Middelhavet. Det er den ene historie, bogen indeholder – den politiske historie. Den anden historie, min bog fortæller, er romernes. Det er historien om den enorme betydning, havet fik for livet i Rom og for byens befolkning.«

– *Hvad blev du mest overrasket over i arbejdet med bogen?*

»Da jeg gik i gang med at skrive bogen, forestillede jeg mig ikke, at Middelhavet fyldte så meget for Roms udvikling og for romerne, som det har vist sig. For selvom havet var en praktisk nødvendighed for byens overlevelse – eksempelvis spillede det en afgørende rolle med hensyn til at få tilført forsyninger til byen og for hæren – var havet ikke noget, byens overklasse officielt beskæftigede sig med. Det ligner lidt den aktuelle situation i Storbritannien, hvor alle ved, at briterne er helt afhængige af Europa, mens den politiske diskurs peger i den modsatte retning.«

– *Hvad håber du, bogen vil betyde for læserne?*

»Jeg håber, at de, der i forvejen interesserer sig for Rom, vil opdage, at havet betyder mere for byens historie, end man har troet. Og så håber jeg, at de, der i forvejen interesserer sig for havet, vil opdage, at havets historie går længere tilbage end til vikingetiden.«

Tønnes Bekker-Nielsen er lektor i historie ved Aarhus Universitet og forfatter. ’Mare Nostrum: Romerne og havet’ er udkommet på Aarhus Universitetsforlag, 2018.

Elfenben og narhvaltand

Rosenborgs storslåede skatte vises frem og beskrives af museets inspektør Jørgen Hein i ’Ivories and Narwhal Tusks at Rosenborg Castle’. Er udkommet på Museum Tusculanums Forlag

– *Hvad handler din bog om?*

»Min bog handler om Rosenborgs samling af elfenben og narhvaltand, som regnes for en af verdens fineste. Samlingen rummer figurer, relieffer og drikkekrus, der er skåret i hånden og ofte udsmykket med mytologiske guder, kristne motiver eller genrescener med folkeliv og landskaber. Hertil kommer däser og opsatser på op til 1½ meters højde, der er mekanisk udført på en drejebænk, bl.a. af de kongelige selv, bl.a. af de kongelige børn, både drenge og piger. Derved bliver genstandene en slags billedbog over 1600- og 1700-tallets forestillingsverden og selvforståelse. Det fineste eksempel er Kongernes tronstol af narhvaltand på Rosenborg, der havde forbillede i Bibelens beskrivelse af kong Salomons trone i Jerusalem.«

– *Hvad blev du mest overrasket over i arbejdet med bogen?*

»I betragtning af, hvor kostbare materialer både elfenben og narhvaltand var, er det overraskende, hvor let adgang til dem, den danske konge havde. Han fik dem så at sige fra sine egne besiddelser – for narhvalen lever i havene omkring Grønland, og elfenbenet kom fra de nye handelstationer i Ghana. Kongen kunne derfor benytte materialerne til at understrege sin magt over for andre konger, som ikke havde samme adgang til dem.«

– *Hvad håber du, bogen vil betyde for læserne?*

»Jeg håber at bogen vil være med til at levendegøre de smukke genstande og deres budskaber, og så håber jeg meget, at bogen vil inspirere læserne til at tage ind at se genstandene på Rosenborg, hvor de indgår i den faste samling, hovedparten samlet i et særligt elfenbenskammer i slotskælderen.«

Jørgen Hein er historiker, museumsinspektør på Rosenborg Slot og forfatter. ’Ivories and Narwhal Tusks at Rosenborg Castle. Catalogue of carved and turned ivories and narwhal tusks in the Royal Danish Collection 1600-1875’ er udkommet på Museum Tusculanums Forlag, 2018. Jørgen Hein fortæller om sin bog på festivalen Historiske Dage.

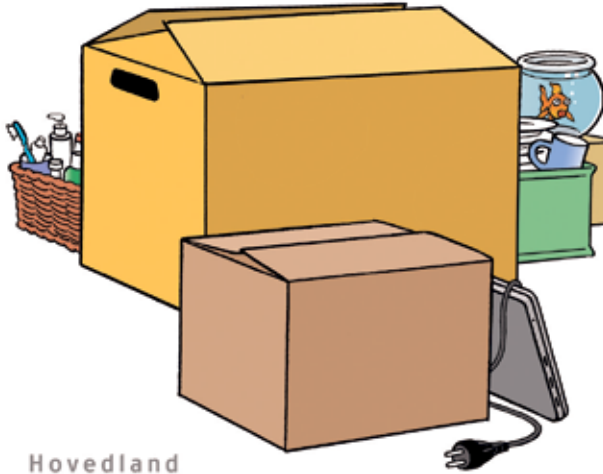
SÅDAN FÅR DU STYR PÅ DIT NYE LIV

Kr. 149,95

Karin & Kristine Hede

HJEMMEFRA

SÅDAN FÅR DU STYR PÅ DIT NYE LIV

Hovedland

EN BRUGSBOG, DU VIRKELIG HAR BRUG FOR.

Bogen **HJEMMEFRA** giver dig svaret på alle de praktiske spørgsmål. Undgå gældsfølder, luskede lejekontrakter, skattemæk og andre kedelige ting, som mange af dine kammerater kommer ud for.

HJEMMEFRA hjælper dig til at komme godt i gang, også når det handler om at falde til et nyt sted og få en god hverdag med studier, job og fritid.

HJEMMEFRA er skrevet af mor og datter, Karin Hede og Kristine Hede.

Sjovt illustreret af Niels Roland.

ENSOMHEDSPARATHED

Eksistentialismens aktualitet

Af Hans Hauge

Ensomhedsparathed fortæller historien om eksistentialismens opståen, død og genopstandelse i nyere tid.

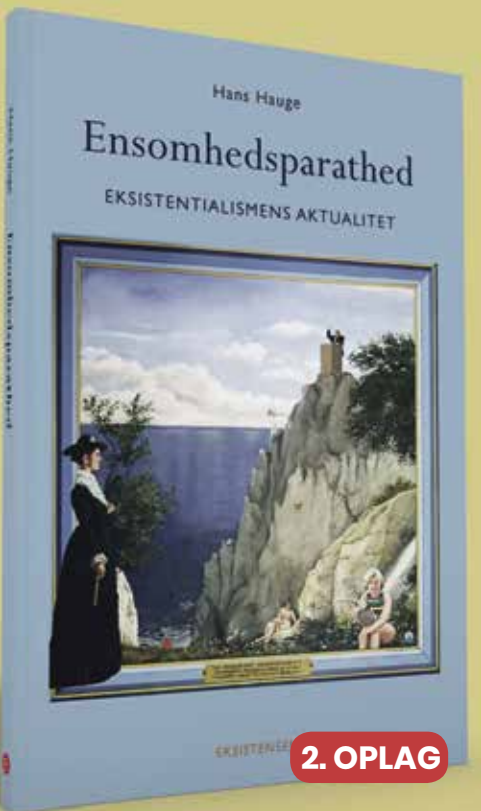
“Hauge er humanistisk belæsthed imod tidens akademiske korrekthed og mekanik.”

INFORMATION

“Hauge skyder veloplagt til alle sider i sin nye bog om eksistentialismens aktualitet. Både det moderne nytte-universitet og tidens varme drømme om fællesskab må holde for.”

KRISTELIGT DAGBLAD

“Hans Hauge slår mange slag for individets ret til ensomhed i en lille, oplagt bog om eksistentialisme.”

WEEKENDAVISEN

“Guf for dig som har mod på filosofi på akademisk niveau.”

BIBLIOTEKERNE

Find flere bøger på www.eksistensen.dk

eksistensen

Nyt fra krimifronten

Næste udgave af Bogmagasinet udkommer den 22. marts.

Her tager vi fat på forårets vigtigste krimiudgivelser.

Vi har bl.a. været i Stockholm for at møde den svenske krimistjerne Camilla Läckberg og høre om hendes nye bog ’Det gyldne bur’.

Vi kigger også på, hvilke store krimiforfattere, der besøger Krimimessen i Horsens.

Bogmagasinet.

OPDAG DANMARK MED TRAP

FRA DEN KØBENHAVNSKE VESTEGN TIL DEN JYSKE HEDE

I 2015-21 udkommer Trap Danmark i en helt nyskrevet 6. udgave i 34 bind. Kommune for kommune beskrives landet af fageksperter.

Værket dækker hver kommunes natur og landskab, historie, byer, kultur samt samfunds- og erhvervsforhold, og udgivelsen er gennemillustreret med både historiske billeder og helt nye flotte fotos. Redaktionen begyndte med udgivelser for Nordjylland, derefter Nordsjælland og Vestegnen.

TIL EFTERÅRET UDKOMMER FIRE BIND OM 11 MIDTJYSKE KOMMUNER

Bøgerne kan købes enkeltvis hos boghandlerne. Tegn abonnement på hele bogværket på trap.dk

MØD OS PÅ HISTORISKE DAGE 30.-31. MARTS ØKSNEHALLEN, KØBENHAVN

LØRDAG kl. 14:20

HEDEN. Fra kartoffeltyskere til national identitet
Henning Ringgaard,
Merete Harding og
Anna Bønnelycke.

LØRDAG kl. 17:10

VESTEGNEN.
Den moderne kulturarv?
Lisbeth Hollensen
og Stefanie Høj Brink.

SØNDAG kl. 15:20

Naturkatastrofer, pest og affolkning: hundreder af kirker lagt øde!
Nils Engberg og
Claus Rohden Melin.

trap.dk

Trap
Danmark

UDEN NATUREN ER VI INTET

KÆMPE UDVALG AF BÆREDYGTIG BEKLÆDNING OG UDSTYR TIL FRILUFTSLIV

Besøg os i København, Field's, Lyngby, Roskilde, Odense, Kolding, Århus, Randers og Aalborg eller i webshoppen www.friluftsland.dk

FRILUFTSLAND

GODT UDSTYR - BEDRE OPLEVELSER

MØD FORFATTERNE TIL HISTORISKE DAGE

Hele samfundets eje

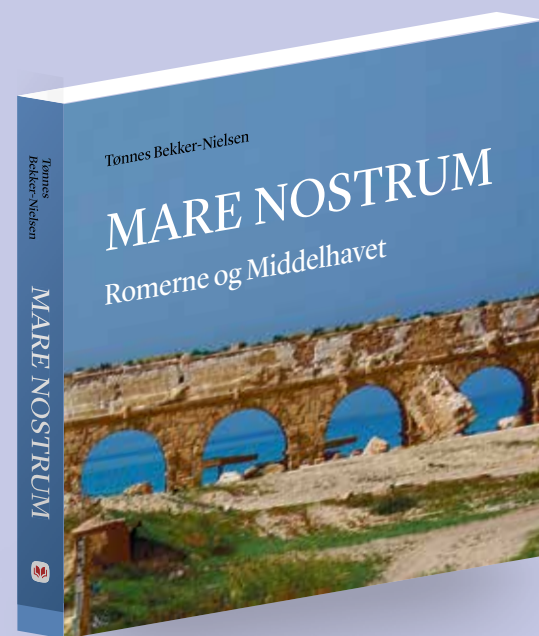
Ulla Kjær og Claus M. Smidt
interviewes af Lars Juel Thiis

Lørdag kl. 11:40 Grøn Scene

Mare Nostrum

Tønnes Bekker-Nielsen
interviewes af Jan Stubbe Østergaard

Lørdag 15.20 Blå scene

Den danske Tysklandsbrigade 1947-1958

Peter Hertel Rasmussen
interviewes af Rasmus Dahlberg

Søndag 13:00 Rød scene

Syddansk
Universitetsforlag

